

Postanowienie o umorzeniu śledztwa

Marek Rabiega- prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie,

po zapoznaniu się z materiałami postępowania w sprawie S 36.2024.Zk o czyny z art. 118a§1 pkt 2, 3 kk w zb. z art. 118a§2 pkt 1, 2, 3 i 6 kk w zw. z art. 11§2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 Ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu,

na podstawie art. 17§1 pkt 5 kpk i art. 322§1 kpk

postanowił:

umorzyć śledztwo:

- I. w sprawie zbrodni komunistycznych mających miejsce w okresie 1944-1956r. na terenie Uchty, Workuty i Norylska oraz innych miejscach na terenie Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na przekroczeniu uprawnień przez funkcjonariuszy Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i zabójstwach, bezprawnym pozbawieniu wolności obywateli polskich, w tym żołnierzy Armii Krajowej, na okres przekraczający 7 dni i połączony ze szczególnym udręczeniem, poprzez przymusowe wywiezienie w

głęb ZSRR i zmuszanie do pracy mającej cechy niewolniczej, w warunkach grożących biologicznej egzystencji pokrzywdzonych, nieludzkie traktowanie, głodzenie, znieważanie, bezpośrednio grożące ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu i skutkujące trwałym uszczerbkiem na zdrowiu, a także poprzez nieinformowanie, odmowę poinformowania lub przekazywanie nieprawdziwych informacji dotyczących osób deportowanych i miejsca ich pobytu, w celu pozbawienia ich ochrony prawnej na czas deportacji, co stanowiło masowy zamach, będący wykonaniem polityki władz Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, skierowany przeciwko obywatelom polskim, a także zmierzało do wsparcia polityki Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, w tym związanej z zadaniami gospodarczymi tego państwa i stanowiło poważną represję polityczną wobec pokrzywdzonych, ze względu na ich polską narodowość oraz działalność na rzecz niepodległości i suwerenności Polski,

tj. o czyny z art. 118a § 1 pkt 1, 2, 3 kk w zb. z art. 118a § 2 pkt 1, 2, 3 i 6 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 Ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - na podstawie art. 17§1 pkt 5 kpk – wobec śmierci sprawców kierowniczych, zaś w zakresie pozostałych sprawców – na podstawie art. 322§1 kpk – wobec ich niewykrycia.

Uzasadnienie

Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie, przeprowadziła analizę materiałów zgromadzonych w toku czynności byłej Okręgowej Komisji Badania Zbrodni w Koszalinie, prowadzonych za sygnaturą akt S 1/92/NK.

Była Okręgowa Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Koszalinie prowadziła śledztwo w sprawie mających miejsce w okresie 1945-1956 bezprawnych pozbawień wolności żołnierzy Armii Krajowej i ich deportacji w głąb ZSRR, przez funkcjonariuszy tego państwa, pod sygnaturą 5 S 8/97/NK.

Postępowanie to zostało wszczęte w dniu 08.01.1992r., a następnie zawieszone w dniu 11.12.1996r. Śledztwo podjęto na nowo w dniu 26.06.1997r. i planowano przekazać ściganie organom Federacji Rosyjskiej. W aktach sprawy brak jest dalszych decyzji procesowych, w przedmiocie toku sprawy, należy zatem przyjąć, iż postępowanie to uległo ponownemu zawieszeniu z mocy prawa w dniu 19.01.1999r.

Postępowanie aktualnie podjęto, a w wyniku czynności ustalono następujący stan faktyczny.

Wraz z zajmowaniem terenów Polski przez Armię Czerwoną/Radziecką następowały masowe zatrzymania i wywózki obywateli polskich w głąb ZSRR. Dotyczyły one głównie osób związanych z konspiracją patriotyczną, niepodległościową, ale i także osób z nią niezwiązanych, a jedynie uznanych za potencjalnych przeciwników politycznych.

Działania te miały dwa cele. Głównym było wyeliminowanie osób uznawanych za przeciwników politycznych nowo instalowanej władzy komunistycznej, rozbicie polskiej patriotycznej konspiracji i zniszczenie tej części społeczeństwa polskiego, która ją wspierała.

Drugim celem pobocznym, choć dla władz ZSRR ważnym, było wsparcie niewydolnej gospodarki tego państwa, poprzez dostarczenie niewolniczej siły roboczej.

Deportacje następowały na podstawie skazania przez kolegia NKWD, jak i sądy wojskowe, za czyny na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego lub bez powodów. Organa te pomimo formalnie odmiennych umocowań, niczym się w zasadzie nie różniły i żadne z nich nie posiadało cech organów wymiaru sprawiedliwości, nie mówiąc o gwarancjach praw człowieka i obywatela. Pierwsze z nich był w istocie organem policyjnym, analogicznym jak nazistowskie policyjne sądy doraźne i równie, o ile nie bardziej, zbrodniczym. Drugie było organem sądowym, który nie posiadał jednakże minimum niezawisłości, bezstronności, prawości, zaś procesy, były wyłącznie spektaklami, realizowanymi zgodnie z wolą decydentów politycznych.

Stosowana w nich procedura nie dawała podsądnym żadnych realnych praw do obrony, zaś same skazania cechowały się – w stopniu oczywistym – bezprawiem. Podstawowym przepisem, który w tym przypadku stosowano, był osławiony art. 58 sowieckiego kodeksu karnego (lub jego odpowiedników białoruskiego i ukraińskiego), zawierający tzw. przestępstwa kontrewolucyjne.

Przestępczy charakter miał też przebieg prowadzonych śledztw. Powszechnie stosowano w nich niedozwolone metody śledcze, w postaci znęcania się fizycznego i psychicznego, nierzadko bardzo brutalnego i wyrafinowanego. Opisy zachowań niektórych funkcjonariuszy NKWD ZSRR wskazują, iż wykazywali oni cechy zezwierzęcenia i sadyzmu. Zachowania takie były przejawiane w równym stopniu wobec mężczyzn, jak i kobiet, ludzi starszych jak i bardzo młodych (niepełnoletnich). Całość bardziej przypominała działalność organizacji przestępczej, niż państwowej.

W postępowaniu Oddziałowej Komisji zabezpieczono także liczne dowody obrazujące skalę represji wobec Polaków, od roku 1939r. Jedynie przykładowo przytoczyć można zeznania Henryka Libicha- Malickiego, żołnierza 77 pułku piechoty AK Okręgu Nowogródzkiego, późniejszego działacza NSZZ Solidarność w Stoczni Gdańskiej. W dniu 17.09.1939r. został aresztowany jego wuj Bazyli Kowalew, kolejarz, którego 2-3 miesiące później rozstrzelano w Mińsku, zaś jego żonę wywieziono do Kazachstanu, skąd wyszła z Armią Andersa, a po wojnie wróciła do Polski. Żonę świadka Marię zd. Ułanowską aresztowano z trojgiem jej rodzeństwa i matką w 1941r., po czym wywieziono do obozu nad rzeką Jenisej. Z kolei ojca żony- pracownika przedwojennej służby więziennej RP- Juliana Ułanowskiego aresztowano w 1940r. i skazano na 10 lat łagrów. Obaj bracia świadka Józef i Władysław byli aresztowani za udział w AK i także przebywali w łagrach. Sam świadek został aresztowany przez żołnierzy Armii Czerwonej w dniu 28.09.1944r. jako żołnierz Armii Krajowej, po wykonaniu zadań wynikających z „Akcji Burza”.

„Standardem” w Rosji Radzieckiej było bowiem stosowanie odpowiedzialności zbiorowej, zatrzymywanie i deportowanie całych rodzin, choćby podejrzewano o działalność patriotyczną tylko jednego z jej członków.

Należy podkreślić, iż zarówno zatrzymania, skazania jak i same deportacje do łagrów miały miejsce jeszcze w pierwszej połowie lat 50-tych, gdzie liczni obywatele polscy byli skazywani przez sowieckie władze, na podstawie sowieckiego prawa. Za bezprawne uznać należy także zastosowanie wobec pokrzywdzonego- obywatela polskiego- ustawodawstwa Ukraińskiej czy Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, na terenach zagarniętych państwu polskiemu, za czyny mające miejsce przed międzynarodowym uznaniem aneksji tych terenów. Było to więc prawo obce, któremu obywatele polscy nie podlegali. Dodatkowo już sama konstrukcja przepisu, na podstawie którego zostali skazani świadczy, iż był to przepis na tyle nieokreślony (nie sposób ustalić zakresu penalizowanych w nim zachowań), że mógł służyć do eliminacji osób uznawanych przez władze ZSRR za przeciwników (o tym jeszcze poniżej).

Na dalszym etapie, po zakończeniu II wojny światowej opierano się już na sowieckim kodeksie karnym, rozciągając jego stosowanie nawet na lata przed 1939r. i do zachowań zaistniałych na terenie państwa polskiego, co – w stopniu oczywistym i rażącym – było bezprawne i nie spełniało zasad prawnych, państw cywilizowanych.

Już podczas transportu więźniów po ich zatrzymaniach, trwającego często i ponad miesiąc czasu, stworzone warunki zagrażały bezpośrednio biologicznej egzystencji osób deportowanych. Podczas transportu deportowanym nie dostarczano żywności, pomocy medycznej, ubrań, ani wody czasami przez kilka dni. Nawet jeśli woda była dostarczana, deportowani nie mieli pojemników, którymi mogliby ją zaczerpnąć. Dostarczanie wody odbywało się czasami poprzez wrzucanie łopatami śniegu do wagonu. Od początku stosowano metody upadlające godność ludzką, jak np. dostarczanie pożywienia w korytach, bez sztućców. Wagony były wagonami towarowymi, bez ogrzewania. Niektóre z nich, z uwagi na ilość osób umieszczanych w wagonach, uniemożliwiały załatwienie potrzeb fizjologicznych, nawet do przystosowanej do tego dziury w podłodze, nie mówiąc o spaniu w pozycji leżącej. Bywały transporty, w czasie których więźniów ani razu nie wypuszczono z takich wagonów, a zdarzało się, iż podróż nierzadko trwała ponad miesiąc. Nie zabierano wówczas także ciał osób zmarłych w czasie transportu. Największe cierpienia sprawiało więźniom jednak, oprócz niskich temperatur w nieogrzewanych i nieszczelnych wagonach, pragnienie. Zmuszało ono więźniów do zlizywania zamarzających wewnątrz wagonu skroplin wydychanego powietrza lub czerpania śniegu przez otwór kloaczny, co z kolei powodowało liczne choroby i dalsze osłabienie organizmu.

Wszystko to powodowało zgony z powodu chorób i wycieńczenia już w czasie transportu. Dochodziło również do beczeszczenia zwłok, które po prostu wyrzucano z pociągu na poszczególnych stacjach. Niektórzy więźniowie zaobserwowali całe stosy ciał zmarłych, leżące przy torach. Czasami, zanim to następowało, pozostali przy życiu więźniowie, zmuszeni byli leżeć lub siadać na ciałach swoich zmarłych kolegów.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje na trzy główne zespoły obozów, do których trafiali deportowani obywatele polscy, skazani i deportowani po 1944r.: Workutę, Norylsk (za pośrednictwem obozu w Dudince) oraz Uchtę.

Obóz Dudinka (Krasnojarski Kraj): w miejscowości tej zlokalizowany był port nad Jenisejem, sam obóz miał charakter przejściowy, natomiast w przyrzecznych mokradłach obsługiwał łagry Norylska. Więźniów przywożono tu drogą wodną: albo z Archangielska, albo też (ponad 2000 km) z obozu przesyłowego w Krasnojarsku. W Dudince brak było urządzeń portowych, toteż statki oceaniczne były rozładowywane za pomocą mniejszych barek, które – ciągnięte przez holowniki –

przewoziły skazańców grupami do obozu. W czasie krótkiego, z reguły, pobytu w łagrze więźniowie pracowali przy wyładowywaniu drewna oraz innych produktów (m.in. żywności) z barek rzecznych. Potem przewożono ich kolejką wąskotorową do oddalonego o ok. 80 km (na wschód) Norylska. Zabudowę obozu, podzielonego drutem kolczastym na wiele zon, stanowiły drewniane baraki na podmurowaniach, połączone drewnianymi chodnikami umożliwiającymi komunikację. W 1945r. obóz w Dudince otoczony był podwójnym rzędem drutu kolczastego z kilkunastoma wieżami strażniczymi, liczył ponad 100 baraków. W Dudince mogło przebywać nawet 30-50 tysięcy więźniów.

Obóz w Norylsku (Krasnojarski Kraj): w mieście Norylsk, w dolnym biegu Jeniseju, zlokalizowany był zarząd Norylskiego Kombinat i obozu NKWD (Norillag); odnotowany zastępca komendanta systemu obozowego - młodszy lejtnant NKWD Jeremiejew. W 1946r. miało funkcjonować 25 łagrów w ramach norylskiego systemu obozów. Były to obozy duże, liczące 8-9 tysięcy więźniów, co łącznie dawałoby 200 tysięcy więźniów w całym Norillagu. Zatrudniano ich w zakładach przemysłu metalurgicznego, przy wydobywaniu węgla, rudy, niklu oraz przy budowie miasta Norylsk. Droga więźniów do obozów Norillagu wiodła najpierw do łagru przejściowego w Krasnojarsku (docierali tu transportem kolejowym); tam załadowywano ich na barki i wieziono na północ do kolejnego obozu przesyłowego w porcie Dudinka nad Jenisejem, skąd byli przewożeni kolejką wąskotorową (108-113 km) do Norylska. Z opisu jednego z łagrów norylskich (jego numer ani nazwa nie są znane) wynika, że był on otoczony podwójnym rzędem drutu kolczastego, a wewnątrz podzielony na trzy zony. Zabudowę stanowiły baraki ze świeżego drewna. Więźniowie byli zatrudnieni przy pracach ziemnych, wykopywaniu dołów pod fundamenty, wydobywaniu żwiru. W latach 1948-1954 w Norylsku funkcjonował „obóz specjalny nr 2”, tzw. obóz górniczy, w którym, w skrajnie ciężkich warunkach, pracowało ok. 20 tysięcy więźniów, przede wszystkim skazanych z przyczyn politycznych. Po śmierci Stalina w 1953r. w obozie tym wybuchło wielkie powstanie więźniów, krwawo stłumione. Podczas jego tłumienia 14.08.1953r. NKWD rozstrzelało 104 więźniów (o czym jeszcze poniżej).

Workutlag był systemem obozów w okolicach Workuty, w którym przebywało ok. 55 tysięcy więźniów. Panujące w nim warunki połączone z traktowaniem więźniów wskazują, iż był obozem zagłady połączonym z niewolniczą pracą na rzecz ZSRR. Z faktów powszechnie znanych wiadomo, iż Workutę założono w 1936r. i stanowiła ona jeden z elementów systemu obozów pracy GUŁAG. Głównemu zarządowi workuckich łagrów podlegało kilkanaście różnych, dużych obozów. Trafiło do nich tysiące Polaków oraz osób innych narodowości i obywatelstwa (w różnym okresie od kilkunastu do kilkudziesięciu tysięcy). Główną pracą wykonywaną przez więźniów była praca w kopalniach węgla. System łagrów zlikwidowano w latach 60-tych. Workuta do chwili obecnej nie posiada szosowego połączenia z resztą kraju.

Z kolei obóz pracy w Uchcie powstał ok. 1929r., początkowo jako osiedle wybudowane przez samych więźniów. Droga transportów, wobec braku połączenia kolejowego z resztą kraju, odbywała się etapami. Więźniów w I etapie dowożono koleją (najczęściej wagonami towarowymi) do obozu przejściowego w Kotłasie (odległość z Brześcia ok. 2300 km), skąd barkami rzeczными rzeką Wyczegdą więźniowie transportowani byli do miejscowości Ust-Wym (odległość ok. 230 km). Z miejscowości tej przewożono, ich samochodami (niewykluczone są też marsze piesze) do odległego o 20 km Kniażpogostu. Tu ponownie więźniów umieszczano w wagonach i koleją przebywali ostatnie ok. 200 km do Uchty. Teren obozu otoczony był wysokim drewnianym płotem, wewnątrz

zaś znajdowały się baraki dla więźniów. Oddzielnie wyznaczona i otoczona drutem kolczastym była strefa karna. Więźniowie łagru przebywali i pracowali w bardzo ciężkich warunkach, głównie przy wyrębie lasu, wydobywaniu ropy, budowie kolei wąskotorowej. Ogółem w Uchcie przebywało ok. 3000 więźniów.

W toku śledztwa przesłuchano i zebrano bardzo cenne, szczegółowe relacje osób deportowanych. Świadkowie opisali przebieg swojej całej katorgi. Walec dowodowy ich zeznań jest ogromny, byli oni bowiem uczestnikami zdarzeń i ich bezpośrednimi obserwatorami. Na poniższej liście odnotowano znane informacje dotyczące udziału w strajkach z roku 1953. Zostały zabezpieczone także liczne dokumenty radzieckie, dotyczące deportowanych, jak również zdjęcia z okresu deportacji (pochodzące jednak głównie z okresu po śmierci Józefa Stalina).

W niniejszej decyzji pogrupowano osoby pokrzywdzone, biorąc głównie pod uwagę obozy, w których przebywały najdłużej, jednakże zaznaczyć należy, iż bardzo często łagiernicy byli przewożeni i przebywali w różnych obozach, jak np. Peczorze, Łachaniu, Archangielsku, Tule, Krasnojarsku, Czelabińsku, Karagandzie, Magadanie, Incie i wielu innych na terenie całego ówczesnego ZSRR. Bardzo często też okresu pobytu w poszczególnych obozach nie sposób ustalić.

Uchta

1. Eugeniusz Bładyko, uczestnik kampanii wrześniowej 1939r., żołnierz AK, biorący udział w walkach o Wilno. Został zatrzymany w drugiej połowie 1944r. Od lutego 1951r. przewieziony do Workuty, następnie w innych obozach. Aktywny uczestnik buntu. Do Polski powrócił w grudniu 1955r.
2. Ryszard Juskiewicz, zatrzymany w maju 1945r., powrót wrzesień 1951r.
3. Wincenty Mietlewicz, zatrzymany 20.10.1944r., powrót w kwietniu 1946r.
4. Stanisław Krasuski, po 1951r. Workuta, zatrzymany 12.02.1945r., powrót w grudniu 1955r., brał udział w buncie.
5. Stanisław Świło, w deportacji od stycznia 1951r., co najmniej do maja 1955r. (kopalnia 29)
6. Edward Hołownia, zatrzymany listopad 1944r., nie brał udziału w buncie, powrót 1948r.,
7. Tadeusz Drużyłowski, zatrzymany 05.11.1944r. w Wilnie, w dniu 17.02.1951r. przewieziony do Workuty, nie brał udziału w buncie, zwolniony z obozu w lipcu 1952r., powrót do Polski 13.12.1955r. do Nowego Sącza.
8. Janina Muszyńska, zatrzymana w grudniu 1944r. w Kostopolu, przewieziona do Workuty, nie brała udziału w strajkach, zwolniona we wrześniu 1954r., powrót do Polski we wrześniu 1955r.
9. Henryk Sobolewski, aresztowany 06.09.1944r. w Nowej Wilejce k. Wilna, nie brał udziału, powrót do Polski w grudniu 1955r.
10. Zbigniew Snarski, zatrzymany 1951r. do 1953r., i ponownie 1953r. w Brześciu, pozostałych danych nie ustalono, wobec odmowy złożenia szczegółowych zeznań.
11. Mieczysław Zapierowski, aresztowany w 1945r. w Stanisławowie, nie brał udziału, z obozu zwolniony w 1952r., powrót do Polski w czerwcu 1955r.
12. Krystyna Ptak z d. Dąbrowska, aresztowana w grudniu 1944r., powrót do Polski 1956r.
13. Medard Kozłowski, aresztowany 13.09.1944r. w Nowowilejce, nie brał udziału, 13.12.1955r. powrót do Polski.
14. Janina Zawidow, aresztowana 22.05.1948r. w m. Surgoniszki k. Wilna, powrót w 1956r.
15. Halina Gradziewicz zd. Kowalewska, aresztowana 15.10.1944r., przebywała w Szyłucie, Uchcie i Workucie, nie brała udziału, powrót do Polski w październiku 1955r.

16. Janina Chotkiewicz zd. Spurgiasz, c. Stanisława, aresztowana 17.09.1950r. we wsi Gałunowicze, za pomoc polskim partyzantom, skazana na 25 lat łagrów, powróciła do kraju w 1958r.

Workuta

1. Halina Rzeczycka, zatrzymana 30.04.1945r. powróciła do kraju w maju 1947r.
2. Stanisław Oleszkiewicz, zatrzymany w lipcu 1950r., powrócił w 1958r., brał udział.
3. Tadeusz Pietkiewicz, zatrzymany w sierpniu 1944r., powrót w 1956r.
4. Henryk Makarewicz, zatrzymany w czerwcu 1951r., powrót w sierpniu 1956r.
5. Kazimierz Grażul, zatrzymany w lipcu 1944r., powrót 13 grudnia 1955r.
6. Janina Romanowska, zatrzymana 25.06.1945r., powrót w 1966r.
7. Jadwiga Niesiołowska, zatrzymana listopad 1944r., powrót pod koniec 1946r.
8. Leon Nikonowicz, zatrzymany 02.02.1945r., powrót w styczniu 1957r., brał udział.
9. Teofila Jasiuniec, zatrzymana w październiku 1944r., powrót w grudniu 1946r.
10. Stanisław Swiło, zatrzymany 22.05.1946r. (ponownie), powrót 1955/1956, brał udział.
11. Marianna Kroplewska, zatrzymana w sierpniu 1945r., powrót we wrześniu 1948r.
12. Józef Wojciechowski, zatrzymany 17.01.1945r., powrót w maju 1956r.
13. Jan Krupiński, zatrzymany w sierpniu 1948r., powrót w lipcu 1957r, brał udział.
14. Stanisław Szyłko, zatrzymany w październiku 1944r., powrót w 1948r.
15. Eryk Barcz, zatrzymany 29.01.1945r. (jako Leszek Kożuchowski), brał udział (postrzelony), powrót jesień 1955r.
16. Czesław Wiśniewski, zatrzymany 13.12.1944r. w Wilnie, brał udział, powrót 26.09.1956r.
17. Czesław Zdaniukiewicz, zatrzymany 27.02.1945r. w Rakowie, pow. Wilno; brał udział, powrót lipiec 1956r.
18. Helena Świder, zatrzymana koniec 1947r. w Hryckiewiczze, pow. Wołkowysk, nie brała udziału, powrót 1959r.
19. Tadeusz Gogol, zatrzymany 29.07.1948r. w Załużu, udziału nie brał, powrót po maju 1955r.
20. Władysław Potrzęsaj, zatrzymany 22.12.1944r. Janów pow. Wołkowysk, nie brał udziału, powrót w grudniu 1956r.
21. Stefan Maciejewski, zatrzymany 06.03.1945r. w Kaliszu, udziału nie brał, powrót 31.01.1956r.
22. Janusz Guttry, zatrzymany 22.06.1945r. we Lwowie, brał udział, powrót 1956r.
23. Leon Tejwan, zatrzymany 12.01.1945r., nie brał udziału, powrót listopad 1956r.
24. Mieczysław Wołasewicz, zatrzymany 28.03.1948r., brał udział, powrót wrzesień 1956r.
25. Marian Jurewicz, zatrzymany grudzień 1944r., brał udział, zwolniony lipiec 1954r., powrót 1958r.
26. Józef Misiun, zatrzymany 09.09.1945r., nie brał udziału, powrót lipiec 1946r.
27. Stanisław Staszewski, zatrzymany 20.05.1950r., nie brał udziału, powrót 1956r.
28. Jan Romanowicz, zatrzymany 08.10.1948r. w Aleksandrówce, z Workuty przewieziony do Abiz następnie do Inty, nie brał udziału, powrót w 1955r.
29. Stefan Zakrzewski, zatrzymany jesienią 1944r. w Holszanach, w kwietniu 1945r. przewieziony z więzienia w Starej Wilejce do Workuty, nie brał udziału, powrót w październiku 1946r.
30. Mieczysław Zakrzewski – jw.
31. Jan Sigit, zatrzymany 10.02.1945r. w Podnańce woj. tarnopolskie, brał udział, powrócił w 1956r.

32. Maria Żurek, zatrzymana 29.07.1948r. w Brześciu, nie brała udziału, powrót 03.08.1956r.
33. Adolf Emiliańczyk, zatrzymany 15.01.1941r., nie brał udziału, powrót 1958r.
34. Maria Dawidowicz, zatrzymana 1952r., brała udział, powrót 1956r.
35. Marian Majewski, zatrzymany 19.04.1945r. w pociągu na trasie Lwów-Przemyśl, nie brał udziału, powrót 1956r.
36. Stanisław Rusinowicz, zatrzymany 14.01.1946r., brał udział, powrót 1957r.
37. Edmund Weber, zatrzymany 29.03.1945r. w Stryju, nie brał udziału, powrót 11.09.1956r.
38. Weronika Pauch, zatrzymana 28.09.1945r. w Wołkowysku, nie brała udziału, powrót 1956r.
39. Wanda Jowsa, zatrzymana styczeń 1948r., nie brała udziału, powrót 1957r.
40. Stefania Szantyr-Powolna, zatrzymana 06.12.1944r. w Wilnie, od maja 1945r. do 1947r. w Uchcie, w 1951r. deportowana do Workuty, nie brała udziału, powrót 16.06.1955r.
41. Józef Zwinogrodzki, zatrzymany 03.05.1945r. w Wilnie, brał udział, powrót 1956r.
42. Stanisław Kuźma, zatrzymany 07.10.1944r. w Wilnie, do 1951r. w Uchcie, 17.02.1951r. przewieziony do Workuty, nie brał udziału, powrót 13.12.1955r.
43. Gabriel Plech, zatrzymany w lipcu 1945r. we wsi Jeziorki, brał udział w strajku, przebywał w Workucie do 1958r.
44. Irena Drużyłowska, zatrzymana 11.10.1945r. w Poznaniu, nie brała udziału w buncie, zwolniona z obozu w listopadzie 1952r., powrót do Polski w 1955r. – do Wrocławia.
45. Wanda Kiałka, zatrzymana w lutym 1945r. w m. Ławży, udziału nie brała, zwolniona we wrześniu 1956r., powrót do Polski w listopadzie 1956r. - do Bydgoszczy.
46. Danuta Warakso, zatrzymana 1 stycznia 1945r. we Lwowie, udziału nie brała, zwolniona 26 września 1954r., powrót do Polski w 1955r.
47. Józef Sznajder, zatrzymany 8.03.1945r. we Lwowie, udziału nie brał, zwolniony z obozu 27.08.1956r., powrót do Polski 30.11.1956r. – do Gliwic.
48. Jerzy Gardynik, zatrzymany w marcu 1945r. we Lwowie, brał udział w strajku, powrót do Polski w sierpniu 1955r.
49. Wincenty Jundo, zatrzymany 10.04.1945r. na terenie Republiki Litewskiej, nie brał udziału, zwolniony z obozu w 1954r., powrót do Polski w 1957r.
50. Klara Kunachowicz, zatrzymana 03.03.1951r. w Kraśnie koło Grodna, nie brała udziału w buncie, powrót do Polski październik/listopad 1956r.
51. Tadeusz Kunachowicz, zatrzymany 30.07.1948r. w Brześciu, brał udział w strajku, powrót do Polski 24.12.1956r. – do Krakowa.
52. Karol Prass, zatrzymany 08.09.1945r. we Lwowie, w 1956r. zwolniony z obozu, powrót do Polski w styczniu lub lutym 1957r. – do Gliwic, brak inf. o udziale w strajku.
53. Irena Sitnik zd. Nicińska, zatrzymana 26.07.1945r. w okolicach Wołkowyska, nie brała udziału w strajku, zwolniona z obozu w dniu 02.09.1954r., powrót do Polski 12.03.1956r.
54. Mieczysław Cimoszko, s. Dominika, ur. 1915r., zatrzymany w lipcu 1945r. w Wołkowyjsku, nie brał udziału, powrót do Polski 13 grudnia 1955r.
55. Karol Jankowski, zatrzymany 18.12.1944r. w Stryju, brał udział w strajku, powrót do Polski w 1956r.
56. Stanisław Stachowicz, zatrzymany w 1948r. w Brześciu nad Bugiem, brał udział w strajku, zwolniony w 1955r., przyjazd do Polski 1.12.1956r.
57. Jerzy Urbankiewicz, aresztowany 05.10.1944r. w Wilnie, nie brał udziału, zwolniony z obozu na przełomie września/października 1956r., brak informacji o dacie powrotu.
58. Mirosław Hentosz, zatrzymany 21.05.1945r., brał udział, zwolniony 1956r., po 10 wnioskach o powrót, uzyskał na niego zgodę w 1969r.

59. Kazimierz Cis, zatrzymany 03.01.1945r., brał udział, powrót 13.12.1956r.
60. Bernard Grzywacz vel Mieczysław Orłowski, zatrzymany 30.03.1945r., we Lwowie, brał udział, powrót 14.06.1957r.
61. Edward Kawerski, zatrzymany 05.12.1944r. w Ławrach, pow. Wołkowysk, ponownie 08.05.1948r., wiele obozów w tym Karaganda, nie brał udziału, powrót 18.04.1957r.
62. Witold Autuchiewicz, zatrzymany w dniu 22/23.02.1951r. w Krasnem pow. Grodno, nie brał udziału, zwolniony 1955r, powrót w czerwcu 1958r.
63. Stefan Miodowski, zatrzymany 16.10.1944r. w Mołodecznie, udziału nie brał, powrót 27.12.1957r.
64. Jerzy Michajłowski, zatrzymany 07.08.1945r. w Warszawie, nie brał udziału, powrót 1956r.
65. Witold Przelaskowski, zatrzymany listopad 1944r. w Wołkowysku, nie brał udziału, powrót 22.05.1956r.
66. Albin Bednarz, zatrzymany październik 1944r. w Schodnicy, pow. Drohobycz, powrót 09.09.1956r.
67. Michał Tatarzycki, zatrzymany 23.03.1945r. w Wilnie, brał udział, powrót grudzień 1955r.
68. Katarzyna Rodziejewicz-Romanowska, zatrzymana 25.12.1944r. w Gołogórkach, pow. Złoczów, różne obozy, zwolniona w marcu 1953r., powrót listopad 1956r.
69. Bronisław Kisiel, zatrzymany 21.04.1951r., nie brał udziału, powrót maj 1958r.
70. Walenty Sobaczewski, zatrzymany 24.12.1944r. we wsi Duszki Wielkie, nie brał udziału, powrót 10.12.1956r.
71. Wacław Cierpiński, zatrzymany 03.01.1945r. we wsi Józefin, brał udział, powrót 13.12.1955r.
72. Stanisława Naumienko, zatrzymana 03.10.1945r., nie brała udziału, powrót grudzień 1955r.
73. Kazimierz Chmura, zatrzymany 13.03.1945r., nie brał udziału, powrót 13.05.1955r.
74. Jadwiga Szarłan zd. Konopelko, zatrzymana w okresie 1946-1947 lub 1948r (świadek nie pamiętał), nie brała udziału, powrót 1955r.
75. Wiktor Bielas, zatrzymany jesienią 1944r. w Wilnie, nie brał udziału, powrót w 1946r.
76. Piotr Kozicki, zatrzymany 1945r. w Bracyninie, nie brał udziału, powrót maj 1957r.
77. Stanisław Szymak, zatrzymany 1951r., nie brał udziału, powrót 1957r.
78. Edward Kieda, zatrzymany w nocy z 31 sierpnia na 1 września 1944r. w Wilnie, nie brał udziału, z obozu zwolniony 1.09.1954r.
79. Franciszek Szot, zatrzymany w 1951r., nie brał udziału, powrót do Polski w 1957r.
80. Wacław Czerkies, zatrzymany w czerwcu 1940r. w Gawii (Gawia, woj. nowogródzkie), brał udział w strajku, w 1954r. zwolniony z obozu, w 1956r. powrót do Polski.
81. Wanda Irena Kozłowska, zatrzymana 27.08.1945r. w Mścibowie, nie brała udziału, 15.11.1956r. powrót do Polski.
82. Stanisław Antoni Ostromęcki, aresztowany w grudniu 1948r., brał udział w strajku, zwolniony w marcu 1956r., powrót do Polski w marcu 1959r.
83. Michał Wyszyński, wywieziony do Workuty prawdopodobnie w 1940r., nie brał udziału, nie pamiętał kiedy wrócił do Polski.
84. Bolesław Wąsowicz, zatrzymany w sierpniu 1944r. w Pranach (gm. Kiemieliński, pow. Święciański, woj. wileńskie), nie brał udziału, w obozie do maja 1956r.
85. Leonard Kusojć, aresztowany 06.03.1946r. w Grodnie, brał udział, zwolniony 08.09.1956r.
86. Felicja Józefów zd. Buro, zatrzymana w kwietniu 1945r. w Przerwie k. Grodna, przebywała w Jercewie k. Archangielska, w 1948r. przewieziona do Workuty, nie brała udziału, zwolniona w 1953r., powrót do Polski 13.12.1955r.

87. Leopold Swadowski, aresztowany 10.01.1945r. w Stryju, powrót pod koniec lipca 1955r.
88. Stanisław Szymak (notatka policyjna), aresztowany w 1951r. w Grodnie, nie brał udziału, przebywał w obozie do 1957r.
89. Franciszek Szot (notatka policyjna), aresztowany w 1951r., przebywał w obozie do 1956r.
90. Marian Laskowski, zatrzymany w lipcu 1944r. w m. Miedniki Królewskie, brał udział, zwolniony w 1956r.
91. Czesław Błażejowski, zatrzymany na przełomie lipca/sierpnia 1944r. koło Wilna, z obozu zwolniony 17.04.1953r., powrót do Polski w 1956r.
92. Józef Malcew, zatrzymany listopad 1946r. w Barbaryczach, pow. Grodno, wcześniej Kiemierowsk, Karaganda, nie brał udziału, powrót 14.03.1957r.
93. Janusz Skawiński, zatrzymany 23.11.1944r., w Wilnie, zwolniony w 1954r., powrót w grudniu 1956r.
94. Włodzimierz Citowicki, zatrzymany 28/29.10.1944r. w Nasiłówkach, okolice Lidy, brał udział, powrót 29.11.1956r.
95. Zdzisław Rogulka, zatrzymany 22.09.1939r. w Kowlu, zwolniony 10.11.1941r., ponownie zatrzymany 16.01.1943r., nie brał udziału, zwolniony 25 styczeń 1953r., powrót styczeń 1956r.
96. Leokadia Chalecka, zatrzymana 24.04.1951r. w Hoży, pow. Grodno, nie brała udziału, zwolniona w 1956r., powrót kwiecień 1957r.
97. Antonina Chwieduk, zatrzymana 13.12.1948r. w Dąbrownikach, nie brała udziału powrót 1957r.
98. Maria Korzeniowska, zatrzymana w sierpniu 1948r w Wilnie, nie brała udziału, powrót 04.07.1957r., pobyt także w Incie.
99. Kazimierz Trzeciński, zatrzymany 08.04.1945r. w Wilnie, nie brał udziału, powrót 1955r.
100. Witold Augusewicz, zatrzymany w marcu 1946r., skazany przez Trybunał Wojskowy MSW w Mińsku w sierpniu 1946r., brał udział, powrót 1956r.
101. Jadwiga Augusewicz zd. Olechnowicz, zatrzymana w maju 1946r w Wilnie, początkowo w Uchcie, nie brała udziału, powrót 1956r.
102. Józef Darsicki, zatrzymany w grudniu 1944r., brał udział, powrót grudzień 1956r.
103. Zygmunt Sajdak, zatrzymany w 1945r., nie brał udziału, powrót grudzień 1956r.
104. Zdzisław Baran, zatrzymany 27.10.1944r., przebywał w Paczora, Workuta, Uchta, powrót 13.12.1955r.
105. Krzysztof Werner, zatrzymany 26.10.1944r. w Drohobyczu, nie brał udziału, przebywał tylko 2 miesiące, powrót 16.11.1955r.
106. Natalia Weber, zatrzymana w lipcu 1945r. w Kownie, brak jest informacji o udziale w buncie więźniów, powrót w 1956r.
107. Józefa Lubasowska, zatrzymana w lipcu 1944r. w Grodnie, przed Workutą 5-letni pobyt w obozach w Archangielsku, brak jest informacji o udziale w buncie więźniów, powrót w grudniu 1955r.

Norylsk

1. Anatol Ditrych, zatrzymany 15.02.1945r., powrót 14.11.1956r.
2. Piotr Karpowicz, z Wilna, zatrzymany 23.01.1945r., powrót w kwietniu 1955r., brał udział.
3. Jerzy Picheta, zatrzymany 1944/1945, powrót w 1955r.
4. Zbigniew Chmielewski, zatrzymany 26.12.1944r., powrót 20.10.1948r.

5. Władysław Malczewski (Malec), zatrzymany w listopadzie 1944r., powrót w grudniu 1955r., brał udział. Ww. sporządził obszerne wspomnienia, z lat wojny i deportacji, w tym bunty w obozach, które są dostępne w zasobie archiwalnym IPN-u.
6. Stanisław Pszczółkowski, zatrzymany 08.02.1945r., powrót 29.12.1955r., brał udział.
7. Bolesław Jajkowski, zatrzymany w grudniu 1940r., powrót 30.11.1956r.
8. Zofia Matusiewicz-Pogorzelska, zatrzymana 7 marca 1945r., powrót w grudniu 1955r.
9. Władysław Pogorzelski, zatrzymany 07.04.1946r., przebywał także w Kajerkanie, powrót 30.12.1955r.
10. Jan Cecotka, zatrzymany w lutym 1945r. w Trokielach, nie brał udziału, powrót 1954r.
11. Bolesław Dobosz, zatrzymany 15.02.1945r. w okolicy Lidy, nie brał udziału, powrót jesień 1956r.
12. Kazimierz Tuliszewski, zatrzymany 13.12.1944r. w Bieniakoniach w okolicach Lidy, udziału nie brał.
13. Aniela Kobiak, zatrzymana 11.09.1944r. w Wilnie, nie brała udziału, powrót 28.12.1955r.
14. Franciszek Jaśkiewicz, zatrzymany jesienią 1946r. w okolicach Lachowicz, brał udział, powrót 31.12.1956r.
15. Tadeusza Żórawiński, październik 1944r., okolice Warszawy, brał udział, data powrotu nie ustalono.
16. Zygmunt Adamowicz, zatrzymany jesień 1944r. w Lidzie, nie brał udziału, powrót 1957r.
17. Bronisław Miciuk, zatrzymany 15.12.1944r. w Sopoćkinach, nie brał udziału, powrót w grudniu 1956r.
18. Jadwiga Pawlukowska, zatrzymana 29.01.1945r. w Rowinach, pow. Korelicze, brała udział, powrót 02.05.1945r.
19. Józef Dobosz, zatrzymany 15.02.1945r., nie brał udziału, powrót 30.12.1955r.
20. Władysław Haygenberg, zatrzymany 19.02.1945r., nie brał udziału, powrót 02.12.1955r.
21. Wilhelmina Giedrys-Zagórska, zatrzymana 09.09.1944r., w Norylsku od 11.10.1948r., brała udział, powrót grudzień 1956r.
22. Cyprian Makarewicz, zatrzymany 07.04.1946r. we wsi Kulbaki, od sierpnia 1948r. w Norylsku, nie brał udziału, powrót 28.12.1955r.
23. Henryk Libich, zatrzymany 28.09.1944r., nie brał udziału, powrót październik 1956r.
24. Edward Więckowski, zatrzymany 11.1944r. w miejscowości Bobrza, w lipcu 1948r. przewieziony do Norylska, nie brał udziału, powrót 1955r.
25. Józef Milenkiewicz, zatrzymany 12.03.1945r. w Nomik, od sierpnia 1945r. w Norylsku, brał udział, powrót 29.11.1955r.
26. Stanisław Filipczyk, zatrzymany po raz pierwszy 20.12.1944r., następnie 26.10.1945r. zwolniony w dniu 22.11.1945r. drugie aresztowanie, brał udział, powrót 05.12.1955r.
27. Helena Stańczyk, zatrzymana 10.04.1945r. w Łucku, brała udział, powrót 31.12.1955r.
28. Jerzy Różanowski, zatrzymany 04.12.1947r. prawdopodobnie w Gdyni, brał udział w buncie, powrót do Polski 08.08.1956r.
29. Jan Grodzicki, aresztowany 30.12.1944r. w Wilnie, przebywał w Mołotowsku koło Archangielska, a następnie w Dudince, Norylsku i Kajerkanie (20 km od Norylska), nie brał udziału, powrót do Polski 28.12.1955r.
30. Józef Dąbrowski, zatrzymany 13.04.1946r., liczne obozy także na Kołymie, brał udział, powrót w grudniu 1956r.
31. Irena Miszkiel, zatrzymana 08.05.1945r., brała udział, powrót ok. 1956r.

32. Józef Wójcik, zatrzymany 29.03.1944r., w Nowy Musor, okolice Łucka, Peczora, Inta, Workuta, brał udział, powrót 28.12.1955r.
33. Klemens Konopelka, zatrzymany 07.04.1946r., w Kulbakach, brał udział, powrót grudzień 1955r.
34. Stanisław Maculewicz, zatrzymany 01.10.1944r. Wilno, brał udział, powrót 1957r.
35. Wacław Olasikowicz, zatrzymany 13.01.1945r. we wsi Porubiszki, nie brał udziału, powrót 1955r.
36. Józef Halski, zatrzymany 20.09.1945r. Lwów, brał udział, powrót 1959r.
37. Czesław Łotarewicz, zatrzymany 24.10.1944r. w Trokielach, nie brał udziału, powrót luty 1957r.
38. Jan Dudarewicz, zatrzymany 07.09.1944r., brał udział, powrót grudzień 1955r.
39. Romuald Raubo, zatrzymany 13-14.12.1944r. w Białogrodzie, brał udział, powrót 28.12.1955r.
40. Marian Snopko, zatrzymany 10.05.1945r., brał udział, powrót w 1956r.
41. Maria Mochnacz -Tuliszewska, zatrzymana 21.01.1946r., nie brała udziału, powrót luty 1957r.
42. Edward Sietko-Sierkiewicz, zatrzymany 23.01.1944r., nie brał udziału, powrót 04.12.1955r.
43. Józef Pieczyński, aresztowany w lipcu 1945r. w Sopoćkinie (gm. Grodno), nie brał udziału, 5.10.1956r. powrót do Polski – do Białej Podlaskiej.
44. Edward Zabrocki, zatrzymany 15.12.1945r. we wsi Bierzemce, nie brał udziału, w grudniu 1955r. powrót do Polski.
45. Józef Jarmusik, zatrzymany w czerwcu 1947r., brał udział w strajku, powrót do Polski 12 stycznia 1956r.
46. Józef Reliszkis, aresztowany 9.11.1944r. we wsi k. Wilna, zwolniony 18.08.1954r., powrót do Polski 28.12.1955r.
47. Władysław Wawerys, aresztowany 28.12.1944r., powrót 28.12.1954r. do Przemyśla.
48. Władysław Gromadzki, aresztowany 7.12.1944r. w Baranowiczach, brał udział w strajku, w obozie do 07.12.1954r.
49. Anna Górczyn, aresztowana w sierpniu 1946r. w Dyneburgu (Łotwa), brała udział, 30.12.1955r. powrót do Polski.
50. Jerzy Mrozowski, aresztowany 20 lub 21 kwietnia 1945r. w Warszawie, brał udział, powrót do Polski 16.02.1954r.
51. Bolesław Jarosz, aresztowany w kwietniu 1944r. w Tarnopolu, brał udział, zwolniony 03.12.1955r.
52. Marian Surówka, aresztowany w końcu lipca 1945r. na granicy Lwowa, brał udział, powrót 15.12.1955r.
53. Kazimierz Apanowicz, aresztowany 03.06.1945r. w Juskiewiczach k. Baranowicz, brał udział, powrót do Polski 1.12.1955r.
54. Adolf Karol Ostrowski, aresztowany 22.01.1945r. we Lwowie, brał udział, powrót do Polski zimą 1956r.
55. Pius Żołędziwski, aresztowany w październiku 1946r. na terenie m. Puszczy gm. Bogdanowo, nie brał udziału, powrót do Polski w 1961r.
56. Stanisław Koniuszewski, aresztowany 16.07.1946r. w m. Trapsze, brał udział, powrót do Polski w 1957r.
57. Władysław Wojnicki, aresztowany w lipcu 1944r., powrót do Polski w maju 1958r.

58. Kazimierz Szyłobryt, aresztowany 25.12.1944r. w m. Pietrykany, pow. Lida (ZSRR), brał udział, brak daty powrotu (zwolniony miesiąc przed upływem 10-letniej kary).
59. Józef Tuliszewski, aresztowany w nocy 13/14.12.1944r. w Bieniakoniach, nie brał udziału, powrót do Polski 13.01.1954r.
60. Mieczysław Adamowicz, aresztowany 14.04.1946r. w Adamowiczach, brał udział, powrót do Polski w 1956r.
61. Henryk Wysocki, aresztowany 27.03.1945r. w Grodnie, nie brał udziału, 27.03.1959r. przewieziony do więzienia w Łęczycy i zwolniony po 10 dniach.
62. Jan Micko, aresztowany 27.08.1944r. w m. Werenów, brał udział, powrót do Polski 22.12.1955r.
63. Bolesław Połajdowicz, zatrzymany jesienią 1944r., w Kostopolu, brał udział, powrót 30.12.1955r.
64. Stanisław Olszewski, zatrzymany 19.04.1945r. we Lwowie, brał udział, powrót listopad/grudzień 1955r.
65. Jan Okunowicz, zatrzymany 20.01.1945r. w okolicach Brześcia, brał udział, zwolniony 1953r., powrócił 1958r.
66. Eugeniusz Makaro, zatrzymany 01.09.1945r. w Bancewiczach, brał udział, zwolniony 30.04.1955r., powrót w styczniu 1958r.
67. Michał Hurczyn, zatrzymany w grudniu 1944r., brał udział, powrót 1955r.
68. Jan Marcinkiewicz, zatrzymany w grudniu 1944r., powrót w 1955r.
69. Michał Rapcewicz, zatrzymany 14.12.1947r., powrót 06.01.1957r.
70. Lidia Tomkiewicz, zatrzymana w marcu 1945r., brała udział, powrót 1955r.
71. Stanisław Flach, zatrzymany 18.12.1944r., nie brał udziału, powrót 30.12.1955r.
72. Stanisława Serafin, zatrzymana 13.03.1946r., brała udział, powrót 30.12.1955r.
73. Emil Serafin, zatrzymany 04.01.1945r., brał udział, powrót 1955r.
74. Ludwik Kędzierski, zatrzymany w sierpniu 1945r., brał udział, daty powrotu nie ustalono.
75. Edward Polak, zatrzymany we wrześniu lub październiku 1945r., innych okoliczności nie ustalono.
76. Zygmunt Czarnocki, zatrzymany 11.08.1942r., początkowo w Uchcie, nie brał udziału, powrót 30.12.1955r.
77. Anna Słabkowska-Czarnocka, zatrzymana 09.05.1945r., brała udział, powrót 1955r.
78. Józef Regin, zatrzymany 12.03.1945r. w Nowikach, nie brał udziału, powrót październik 1954 lub grudzień 1955r.
79. Jan Balon, zatrzymany 28.03.1945r., brał udział, powrót grudzień 1955r.
80. Kazimierz Mulica, zatrzymany w 1944r., brał udział, powrót 1955r.
81. Czesław Jakimowicz, zatrzymany w maju 1945r., powrót 1955r.
82. Marian Tumielewicz, zatrzymany 25.12.1944r. w okolicy Lidy, brał udział, powrót styczeń 1956r.
83. Piotr Anacki, zatrzymany 21.01.1945r., w Pokaży Małej, brał udział, powrót styczeń 1956r.
84. Antoni Borejsza, zatrzymany 04.02.1945r. za Woronem na Wileńszczyźnie, brał udział, powrót listopad 1955r.

Inne

1. Antoni Surowiec, zatrzymany 24.10.1944r. na terenie białostockizny, udziału nie brał, powrót 1958r.
2. Władysław Ludkiewicz, zatrzymany listopad 1944r., udziału nie brał, powrót 18.12.1955r.

3. Stanisław Dobrzański, zatrzymany 23.12.1939r. w Rudnia pow. Stara Wilejka, Peczora, powrót listopad 1946r.
4. Wincenty Stepura, zatrzymany w 1944r., przewieziony do Inty, powrót 1948r.
5. Janina Bołtrukiewicz zd. Lisowska, zatrzymana 02.11.1951r., przewieziona do wsi Uśc Pagromnaja, powrót 1956r.
6. Adolf Lisowski – jw.
7. Helena Lisowska – jw.
8. Wacław Szukiełojc, zatrzymany jesienią 1942r., przewieziony do kolonii nr 5 następnie nr 1, zwolniony w 1948r.
9. Jan Kłak, zatrzymany 29.01.1946r. w Woliłach, przebywał w Tajszerce, Bracku, daty powrotu nie ustalono.
10. Aldona Rymsz, zatrzymana w 1945r. w Lublinie, nie była deportowana, zwolniona na podstawie amnestii.
11. Antoni Rymsza, zatrzymany 28.07.1948r., przebywał w obozach na Kołymie (Magadan).
12. Zygmunt Stachowicz, aresztowany w lipcu 1948r., wywieziony do Tajszeru w Irkuckiej Obłostii, nie brał udziału, 03.03.1958r. wrócił do Polski.
13. Adam Drożdziel, 08.11.1944r. aresztowany, w grudniu 1944r. wywieziony do Charkowa, trafił do Łagru w Republice Komi, nie brał udziału.
14. Tadeusz Gradziuk, aresztowany 24.10.1944r. w Janówce, trafił do obozu w kolonii nr 16 „Kałona”/Peczora, brał udział w strajku dwa razy, powrót do Polski 8.10.1948r.
15. Kazimierz Jakubiak, aresztowany w październiku 1944r. w Perespie, skierowany do obozu w Peczorze, a następnie do Siłajamaska, nie brał udziału, zwolniony w kwietniu 1948r.
16. Zbigniew Mieczysław Kruk, w dniu 03.11.1944r. aresztowany w Łaziskach, skierowany do Peczory (rep. Komi ZSRR), nie brał udziału, zwolniony w listopadzie 1954r., w dniu 13.12.1955r. powrót do Polski.
17. Zenon Mulawa, aresztowany 25.08.1944r., wywieziony do Peczory (rep. Komi), przebywał też w innych obozach min. Inta i Workuta, nie brał udziału, powrót do Polski we wrześniu 1948r.
18. Zbigniew Steller, aresztowany 24.10.1944r. w Nieliszu, wywieziony do Peczory (rep. Komi), nie brał udziału, w dniu 27.05.1947r., powrót do Polski.
19. Bronisław Karol Szarlip, aresztowany 29.10.1944r. w Nieliszu, wywieziony do Peczory (rep. Komi), nie brał udziału, powrót 18 maja 1949r.
20. Konstanty Kotlarek, aresztowany 13.12.1944r. w Tewle (woj. Brześć n/Bugiem, powiat Bobry), wywieziony do Wołguty, nie brał udziału, 26.07.1956r. powrót do Polski.
21. Jan Szostak, odmówił złożenia zeznań (z zeznań Swiło wynika, iż od zimy 1951r. w Workucie).
22. Bernard Tatarczuk, zatrzymany 13.08.1945r. w Szarkowszczyźnie, nie brał udziału, powrót 12.05.1956r.
23. Jan Włodarczyk, zatrzymany 30.09.1944r. w Karczewie, przebywał w Krasnym, Galicynie, Butyrce, Tajszer, Karaganda, Karabas, Inta, powrót grudzień 1955r.
24. Wacław Krawczyński, zatrzymany czerwiec 1945r. we Lwowie, przebywał w Pieczora, Siwa Maska, Abież, Igarka, Dudinka, Norylsk, Czuna, Tajszer – artysta muzyk występował w teatrze dla funkcjonariuszy i więźniów, powrót grudzień 1955r.
25. Luba Łotarewicz, narodowości rosyjskiej, przebywała w Moskwie, Szeksna, przyjechała do Polski wraz z mężem Czesławem Łotarewiczem w lutym 1957r. (wcześniej zrzekając się obywatelstwa radzieckiego).

26. Irena Sosińska, zatrzymana 17.02.1945r., przebywała w Szytule, Berezniki, powrót 1952r.
27. Maria Bagińska, aresztowana 01.08.1945r. w Grodnie, przebywała w Orszy, Homlu i Poćmie, nie brała udziału, zwolniona 22.02.1955r., powrót w 1957r.
28. Janina Bujko, zatrzymana w lipcu 1945r., innych okoliczności nie ustalono.
29. Anna Dolińska, zatrzymana 20.12.1944r. w Wilnie, Potma w Republice Mordwińskiej, Atataj, udziału nie brała, zwolniona listopad 1955r.
30. Jan Łopociński, zatrzymany 14.07.1945r., przebywał Wielikij Usciuch, Kirów, Mordowska SSR, Kołyma, Magadan, Chynikandza, Butugucz, Miałdza, Oimiakon, powrót ok. 1956r.
31. Tadeusz Żukowski, zatrzymany 03.04.1944r. w Łucku, przebywał na Syberii, powrót grudzień 1955r.
32. Jerzy Wroński, brak szczegółowych informacji o datach i miejscach pobytu, odmówił zeznań.
33. Kazimierz Pieczyński, przebywał w Czelabińsku i Magadanie na Kołymie, powrót 1955r.
34. Wacław Rudziewicz, zatrzymany 14.02.1946r., przebywał w Incie i Kaźmie, powrót 04.12.1955r.
35. Bolesław Kołtun, zatrzymany 09.01.1949r., przebywał w Poćma, Jawos, kopalnia „Prysk” Krasnoramiejski, Nachodki, Magadan, Ortukan, Miasundza, powrót wrzesień 1956r.
36. Bolesław Kratus, zatrzymany 27.02.1945r., przebywał w Charkowo, Narwa – Estonia, Solomaje - Estonia, Tomsk, Dżezd-Kazachstan, Bajkonur, Drzeskagajn.
37. Rena Pawłowska, zatrzymana 25.09.1945r. w Grodnie, obóz w Jiercewie, także w Workucie, nie brała udziału w strajku, zwolniona z obozu 29.03.1956r., powrót do Polski – brak daty.

Ponadto na podstawie innych materiałów – nie zawsze o charakterze ściśle procesowym - uzyskano informacje o innych osobach poddanych represjom, w tym wywiezienia ich w głąb ZSRR:

Workuta

1. Zygmunt Kuczyński, w latach 1944-1946, powrót do Polski w 1956r.
2. Franciszek Król, od 1945r.
3. Odyński, zastrzelony przez strażników łagru, podczas próby ucieczki
4. Janusz Gotra
5. Władysław Zarzycki – major Armii Krajowej – od 1945r.
6. Andrzej Rymaszewski, od 1945r.
7. Paweł Świetlikowski, od 1945r.
8. Longin Bilstrup, od 1945r.
9. Julian Kokociński, od 1945r.
10. Wiktor Jagoda, od 1945r.
11. Piotr Mierzaniec
12. Janusz Kosiński
13. Bolesław Nowik
14. Antoni Zaduszko
15. Franciszek Sitnik
16. Stanisław Protopowicz
17. Bolesław Żebryk
18. Władysław Roszkowski
19. Józef Krysztofik
20. Józef Pilczuk

21. Jan Kuc
22. Józef Lech
23. Wojciech Kudzin
24. Tadeusz Cichoń
25. Władysław Prus
26. Edward Wilżys
27. Antoni Puczyński
28. Lisowski – zmarł w Workucie
29. Juliusz Wiktor - zmarł w Workucie
30. Zygmunt Mackiernej - zmarł w Workucie w 1948r.
31. dr Dobrzański
32. dr Winogradzki
33. Zbigniew Lis
34. Ludwik Dobrowolski – zginął w Workucie
35. Maliński
36. Leon Nikowicz
37. Kazimierz Ptaszyński
38. Stefan Józefowicz
39. Aleksander Zarzycki
40. Jan/Janusz Bielawski
41. Kazimierz Januszkiewicz
42. Grzegorz Puk
43. Stanisław Frąckiewicz
44. Mieczysław Konopacki
45. Władysław Bogdanowicz
46. Bronisław Baliukiewicz - zmarł w łagrze
47. Antoni Doroszek
48. Jadwiga Staniszevska
49. Mieczysław Staniszevski
50. Mieczysław Szczerki
51. Witold Niemira
52. Czesław Wróblevski
53. Mieczysław Saczewicz
54. Wacław Obuchowski
55. Edward Harasimczuk
56. Stanisław Rygiel
57. Jan Sobolevski
58. Stanisław Choniawko,
59. Henrietta Rzeczycka zd. Kimbar – kwiecień 1945r. – maj 1947r.
60. Michał Rzeczycki – zmarł 22.06.1945r. na Łubiance
61. Henryk Czyński
62. ksiądz Antoni Bińkowski/Bońkowski
63. Zdzisław Ambruszkiewicz - zginął w łagrach Workuty
64. Mieczysław Załuga
65. Leonarda Baltroszewicz - zmarła w Warkucie
66. Barbara Kurtecka - zmarła w Workucie

67. Kazimierz Sosnowski - zmarł w Workucie
68. Leon Małyszko
69. Ryszard Król
70. Stanisław Syryca
71. Stanisław Koniawko
72. Wojciech Kudyn
73. Czesław Wasilewski
74. Czesław Zdanikiewicz
75. Andrzej Zacharko
76. Michał Warawko
77. Antoni Jacewicz
78. Arkadiusz Zając
79. Michał Niewierko
80. Franciszek Bogdziewicz
81. Jerzy Sidorowicz
82. Bronisław Romanowicz
83. Bolesław Aleksandrowicz
84. Stanisław Gana
85. Mieczysław Koługa
86. Zofia Teleman
87. Mieczysław Teleman
88. Edward Teleman
89. Leon Szyszko – nie powrócił z deportacji
90. Józef Stupekiewicz
91. Antoni Krancewicz - nie powrócił z deportacji
92. Stefan Szpak – jeden z organizatorów strajku 1953r. w obozach workuckich
93. Stanisław Wawrzyńczyk
94. Jan Kubica
95. Leon Narkun
96. Edward Stefanowicz
97. Mieczysław Zabierowski
98. Edward Dymiszkiewicz
99. Władysław Łukowski – zmarł w Workucie
100. Michał Karpicz – zmarł w Workucie
101. Władysław Zajączkowski – zmarł w Workucie
102. Stanisław Kwiatkowski
103. Zdzisław Rogala
104. Piotr Pietkiewicz
105. Olgierd Pietrusiewicz
106. Waldemar Jackiewicz
107. Tadeusz Baliński
108. Józef Baranowski
109. Mieczysław Wójcik
110. Wacław Kolenda
111. Adam Łapiński (lekarz)
112. Stanisław Buryto (lekarz)

113. Tadeusz Cisek
114. Bronisław Drzepecki (ksiądz)
115. Barbara Dudycz – od 1945r.
116. Mieczysław Galski
117. Kazimierz Jankowski – od 1945r.
118. Stanisław Kiatko
119. Marian Leśniewski
120. Tadeusz Miczek
121. Waldemar Niemiec
122. Józef Pieniążczak
123. Leopold Palacz
124. Michał Raube (lekarz)
125. Stanisław Świątkowicz
126. Jan Sadowski
127. Marian Świerczyński
128. Edward Wojtkiewicz
129. Rajmund Żminkowski
130. Józef Cybulski
131. Olgierd Zarzycki
132. Walerian Jackiewicz
133. Antoni Milinkiewicz
134. Wiktor Korzystko /Korystko
135. Edward Zieliński
136. Nikodem Konopelko – od 1948r. do 1957r.
137. Hanna Grzywacz – od 1945r.
138. Marek Grzywacz
139. Bronisława Kutiuk – od 1945r.
140. Janina Halmirska – od 1945r.
141. Czesława Hnatów- od 1945r.
142. Adolf Leśniak – od 1945r.
143. Bronisław Botwicz - od stycznia 1946r.
144. Jan Amulecki (lekarz)
145. Tadeusz Zachara - od 1944r.
146. Mieczysław Wilkosz - od 1944r., zmarł w transporcie do Workuty
147. Bronisław Wełyczko – od 1944r. (także w Norylsku)
148. Edward Muszyński – do 1955r.
149. Kazimierz Szlabowicz
150. Franciszek Gradziewicz
151. Włodzimierz Leśniewski
152. Leonard Terpiłowski
153. Witold Zboiński
154. Stanisław Sielucin
155. Zbigniew Daszkiewicz
156. Władysław Trzeciak
157. Stanisław Gogol
158. Stanisław Żuk

- 159. Roman Czerwonowski
- 160. Bronisław Tatarczak
- 161. Julian Wiktor (inżynier) - zginął w Workucie
- 162. Wacław Sierpiński
- 163. Ryszard Snarski do 1955r.
- 164. Antoni Chomicki – ksiądz
- 165. Lucjan Pereświat - ksiądz
- 166. Adam Galiński
- 167. Kazimierz Kołyszko

Norylsk

- 168. Sitko-Sitkiewicz
- 169. Stanisław Łukasiewicz
- 170. Alfons Siemaszko
- 171. Ciszewski
- 172. Henryk Rychter
- 173. Stankiewicz
- 174. Wiktor Wolski - zmarł w Norylsku
- 175. Wrono - Sielawa
- 176. Michał Pichulski
- 177. Korczak - Komorowski
- 178. Edward Jasiewicz
- 179. Jan Górski
- 180. Jan Żuk
- 181. Stefan Samośka
- 182. Witold Ignatowicz - zastrzelony podczas tłumienia strajku w Workucie, w roku 1953r.,
- 183. Leon Rewkowski - zmarł w obozie w Norylsku,
- 184. Jadwiga Rewkowska - zmarła w Norylsku,
- 185. Maria Rogowska - zmarła w 1954r. w Norylsku,
- 186. Zofia Sadowska – Dudinka
- 187. Sabina Antonowicz - Szelking
- 188. Zbigniew Szelking – powrócił w 1956r.
- 189. Maria Ludowicz - Romanowska
- 190. Stanisława Bortnik
- 191. Liliana Pawlukowska
- 192. Maria Greczanik / Gryczanik
- 193. Stanisława Osziparowicz / Osziparowa
- 194. Leokadia Marcinkiewicz
- 195. Wanda Oleszkiewicz - Załuska
- 196. Zofia Sabe
- 197. Stanisława Kowalewicz - Dowgiałło
- 198. Alina Lesiecka / Lisiecka
- 199. Bolesław Siegień - zmarł w obozie
- 200. dr Włodzimierz Matoszko – jeden z organizatorów strajku w Norylsku
- 201. Wila Zagórska
- 202. Zuzanna Czebotar - Raubo

203. Barbara Kubczakówna
204. Krystyna Kubczakówna
205. Halina Szymańska
206. Paulina Klimaszewska
207. Jadwiga Rybkowska – popełniła samobójstwo w 1955r.
208. Henryk Szumski- inżynier
209. Julian Milewski
210. Henryk Meszczyński – członek komitetu organizacyjnego strajku w 1953r., obóz nr 4
211. Bogusław Burba
212. Marian Jażdżik
213. Antoni Marczyk
214. Tadeusz Żurański
215. Tadeusz Studniarski
216. Władysław Piotrowski, obywatel polski, po 1918r. pozostał w ZSRR, mieszkając w Leningradzie
217. Jan Owczarek - powrót w 1948r.
218. Olgierd Eustachy Siostrzeńcewicz/Siostrzeńcewicz
219. Bronisław Tyrzyn / Turyn-Kajerkan
220. Michał Szawliński
221. Barbara Kupczak
222. Krystyna Kupczak
223. Irena Kosiba
224. Anna Poczęśniak zd. Górską
225. Kazimierz Poczęśniak
226. ks. Walter / Włodzimierz Ciszek, obywatel amerykański, polskiego pochodzenia
227. Tadeusz Hegłowski
228. Jan Giedrys
229. Stanisław Radzimirski
230. Zdzisław Rosłonowski
231. Antoni Bondalewicz
232. Józef Mileńkiewicz
233. Leszek Roluszko
234. Karol Dorożyński /Dorożyński
235. Władysław Gurczyn
236. Stanisław Sadoch – zabity w obozie w Norylsku
237. Wacław Wrona – zabity w obozie w Norylsku
238. Wacław Tymoszewicz
239. Anna Matusiewicz
240. Zofia Matusiewicz
241. Antoni Szczabiel
242. Albin Korczak - Komrowski
243. Mieczysław Jarmołowicz
244. Jerzy Głowala
245. Jan Wojtukiewicz- także w Kajerkan
246. Władysław Wewers
247. Aniela Kubiak

248. Janina Parmonik – nie powróciła z deportacji
249. Janina Bartosik
250. Witold Makarewicz – także Czelabińsk, Kisztyrna - powrót 28.12.1955r.
251. Witold Chalecki
252. Władysław Porzelski
253. Romuald Kononowicz
254. Mieczysław Bambur
255. Józef Auksztulewicz
256. Igor Budakowski
257. Leon Bubień- zmarł w obozie
258. Czesław Lotarewicz
259. Sylwester Malicki
260. Jerzy Rosiak – ksiądz
261. Andrzej Gładysiewicz – ksiądz
262. Władysław Ławryjaniec
263. Wiktor Łabęcki – przebywał na terenie ZSRR już od 1938r. do 1948r.

Inne (w tym różne albo konkretnie niesprecyzowane)

264. Chojnacki – zastrzelony przez wartowników w Incie
265. Gąsecki- Inta
266. Tokarski- ksiądz, Inta
267. Ewa Nowicka – Bednarczyk- Wielikij Ustjuk
268. Mieczysław Lisowski – zabity w obozie w Archangielsku
269. Henryk Jacewicz
270. Kazimierz Wirpsza
271. Lesław Romanowski – Kaługa- powrót w 1947r.
272. Stanisława Romanowska zd. Engel- Kutaisi –powrót w 1946r.
273. Zofia Wilczyńska – Kazachstan
274. Witold Wilczyński – policjant, aresztowany we wrześniu 1939r. Jest być może tożsamy z Witoldem Wilczyńskim, o którym zeznał świadek Antoni Rymsza
275. Eugenia Kostelecka/Kostalecka – Uchta
276. ksiądz Andrzej Gładysiewicz – Dudinka, zatrzymany w 1940r.
277. Genowefa Romejko- od 1946r. Uchta
278. Leon Romejko – od 1946r. Uchta
279. Czesław Gudaniec- od 1946r. Uchta
280. Jan Kukałowicz- od 1946r. Uchta
281. dr Skapowicz- Krasnojarsk
282. Józef Roszpunda- Dudinka
283. dr Roman Radnicki
284. Władysław Pajdak
285. Kazimiera Pajdak
286. Marcin Listwa
287. Jadwiga Kalasińska
288. Józef Krupiński – Kraj Krasnojarski, powrót w 1957r.
289. Antoni Krupiński – jw.
290. Edward Krupiński – jw.

291. Władysław Konopelko
292. Stanisław Hipolit Suchocki
293. Wacław Suchocki
294. Czesław Wojszel – zmarł w Grodnie podczas aresztowania
295. Ludwik Kursztak
296. Jan Baranowski
297. Tomasz Klawe
298. Kazimierz Pogorzelski
299. Stanisław Panasiuk
300. Władysław Jachowski- zatrzymany w październiku 1948r.
301. Witold Huk
302. Frytkowski- Inta
303. Franciszek Paszkiewicz- Moskwa
304. Edward Chszczanowicz
305. Wacław Ciczpiński
306. Czesław Cydzik
307. Eugeniusz Cydzik
308. Jerzy Gazdynik
309. Longin Kusoć
310. Stefan Miedowski
311. Stanisław Kaumienko
312. Anatol Rymaszewski
313. Antoni Brzozowski – Karaganda
314. Helena Limanowska – Karaganda
315. Marian Biel- Inta
316. Jan Bodzicz- Inta
317. Stanisław Kozioł – Inta
318. Wiktor Kocielowicz- Inta
319. Kazimierz Karamarz – Inta
320. Czesław Kudzinowski – Inta
321. Józef Lodowski- Inta
322. Romuald Modzelewski - Inta
323. Wiktor Maziuk- Inta
324. Mieczysław Węgielnicki- Inta
325. Stanisław Płocki- Inta
326. Lucjan Wąsowicz- Inta
327. Jerzy Wnuszynski- Inta
328. Jan Aleksandrowicz- Uchta
329. Helena Łabuzińska- Uchta
330. Leon Małachowski- Uchta
331. Henryk Polakiewicz- Uchta
332. Jan Wojcieszekiewicz- Uchta
333. Ludwik Buczyłko – Kołyma
334. Jan Dubejko- Kołyma
335. Leon Domeyko- Kołyma
336. Kazimierz Leończyk – Kołyma

337. Stanisław Mokszycki- Kołyma
338. Benon Malinowski- Kołyma
339. Feliks Milan- Kołyma
340. Jan Szerszenowicz- Kołyma
341. Henryk Waniszewski- Kołyma
342. Zofia Luce – pobita ze skutkiem śmiertelnym podczas śledztwa w areszcie w Wilnie
343. Józef Filipczyk – lata 1944-1955, obóz w Kniaź – Pogost
344. Franciszek Grygorowicz – obozy na Kołymie
345. Józef Klukowski- zmarł w Jakuck
346. Tadeusz Hebelt
347. Piotr Trębowicz (lekarz) – zmarł w Incie
348. Michał Jankowski – Donbas do 1947r.
349. Władysław Krug- od 1944r.
350. Kazimierz Róża- Kołyma od 1944r.
351. Grzegorz Chmielowicz- od 1944r.
352. Zofia Werożemska – Krzywy Róg od 1945r.
353. Irena Kuczyńska c. Pawła, aresztowana na Litwie – Uchta
354. Maria Bagińska – Jiercewo
355. Kazimierz Jacko -Peczora
356. Franciszek Osuch – Peczora
357. Bolesław Musiał –jw.
358. Jan Musiał –jw.
359. Franciszek Stachurski – jw.
360. Tytus Grzeszczuk – zmarł na deportacji
361. Józef Nieborak – Peczora
362. Tadeusz Wilczyński
363. Karol Młynarski- Charków
364. Mieczysław Pitak- Charków
365. Tadeusz Rozkres
366. Jan Mroczkowski
367. Czesław Kozulenas (lekarz)
368. Klara Karłowicz lub Karpowicz
369. Konstanty Kozicki
370. Adolf Kisielewski
371. Marian Leszczyński
372. Stanisław Walento (inżynier)
373. Julian Baczyński
374. Tadeusz Baczyński
375. Tadeusz Bielak
376. Michał Janeczko (inżynier)
377. Dorota Śmietaniuk
378. Kazimierz Piekielski
379. Władysław Bohatkiewicz- Dudinka
380. Władysław Haydenberg – Kajerkan
381. Władysław Wawierys – Kajerkan
382. Jan Juchniewicz- Kajerkan

383. Jan Biczul- Kajerkan
384. Stanisław Olszewski – zmarł w Incie
385. Kazimierz Żygulski – Inta (późniejszy Minister Kultury i Sztuki w latach 1982-1986)
386. Marek Orłowski
387. Henryk Siemaszko – od 1945r.
388. Jan Nowicki – Recz-Łag
389. Teresa Pawłowska
390. Anna Grabowska
391. Jadwiga Angusewicz
392. Witold Angusewicz
393. Jan Kłak
394. Józef Lubasowski, zatrzymany w grudniu 1944r. w Grodnie, przebywał w obozach nad Amurem i w Magadanie, pozostał w ZSRR, gdzie zmarł w 1968r.

Odnośnie części więźniów ustalono jedynie ich nazwiska. Świadkowie wymieniali też dane osób, z którymi przebywali w więzieniu, po aresztowaniu lub z którymi zostali skazani, jednakże nie znali ich późniejszych losów. Nie zdołano także ustalić bardzo wielu nazwisk osób, które zmarły podczas pobytu w łagrze. Ich nazwiska zatarły się bowiem w pamięci świadków. Przykładowo wraz z przesłuchaną Wilhelminą Giedrys- Zagórką w procesie przed sądem wojskowym w Wilnie skazanych zostało wiele osób z najwyższego dowództwa Wileńskiego okręgu AK i tak:

1. Julian Kulikowski, ps. „Ryngraf”, „Witold”, komendant Okręgu Wileńskiego, ppłk dypl. – 15 lat obozu i 5 lat pozbawienia praw; zesłany do Workuty,
2. Stanisław Heilman – ps. „Wileńczyk”, „Tomasz”, szef sztabu Komendy Okręgu Wilno i po aresztowaniu Kulikowskiego – komendant Okręgu, ppłk dypl. – 15 lat obozu i 5 lat pozbawienia praw, zmarł w obozie w Workucie,
3. Antoni Kokociński, ps. „Julian”, „Hołowacz” – szef BIP Komendy Okręgu Wilno- 15 lat obozu i 5 lat pozbawienia praw, Workuta,
4. Stanisław Kiałka – ps. „Drzewica”, „Bolesław”, „Jelonek”, „Szarotka” – zastępca kwatermistrza Komendy Okręgu Wilno (ppor. czasu wojny) – 15 lat obozu pracy i 5 lat pozbawienia praw (zmarł już w Polsce), Workuta,
5. Jerzy Urbankiewicz vel Michał Perka, ps. „Jurek”, „Zawada” – KEDYW, por. – 15 lat obozu pracy i 5 lat pozbawienia praw,
6. Aniela Dziewulska – ps. „Krystyna”- sekretarz „Ludwika” i kierownik Łączności wewnętrznej,
7. Barbara Skarga – ps. „Ewa” – kierownik łączności terenowej – 10 lat obozu pracy i 5 lat pozbawienia praw,
8. Janina Woynicka – ps. „Ninka”, łączniczka terenowa– 10 lat obozu pracy i 5 lat zesłania,
9. ksiądz Aleksander Lachowicz – kierownik komitetu PCK z działu pomocy cywilnej ludności miasta Wilno – 3 lata obozu pracy,
10. ksiądz Giedymin Pilecki – ps. „Długosz”, ref. Duszpasterstwa Okręgu Nowogródek – 5 lat obozu pracy,
11. Jan Bolesław Polak – ps. „Kostek” – zastępca szefa KEDYWU – „Dąbka”; kapitan artylerii - 10 lat obozu i 5 lat pozbawienia praw (zmarł w obozie w Karagandzie),
12. Zofia Luce – ps. „Wiera Zawiszyna” – zmarła w więzieniu,
13. Ryszard Perzyński i Franciszka Bartoszek – ps. „Frania” – uniewinnieni.

Innym przykładem jest proces Związku Obrońców Wolności na Polesiu, w latach 1946-1948r., sądzonych w grupie pierwszej 17-21 września 1948r., o którym zeznał Stanisław Stachowicz. Skazani zostali wówczas: Ancuta Mieczysław, Bielawski Janusz, Chodonicka Janina, Czerwonowski Roman, Czołomiej Mikołaj, Daszkiewicz Zbigniew, Dmochowski Marian „Słoń”, Gogol Stanisław „Bocian”, Gogol Tadeusz, Homziuk Bronisław, Ignatowicz Witold „Piast”, Jesionowski Antoni, Koc Bogdan, Komaryniec Jerzy, Komorowska Leokadia z d. Ratajczak, (n)Koteluk, Kunachowicz Tadeusz, Lasota Władysław, Lutostański Czesław, Markiewicz Henryk, Odyński Jeremi „Babinicz” (rozstrzelany 27.08.1953r.), Sielutin Stanisław „Mnich”, Snarski Ryszard „Soroka”, Stachowicz Stanisław „Morsztyn”, Teleman Mieczysław, Teleman Edward, Teleman Zofia, Trzeciak Waław, Trzeciak Władysław, Terpiłowski Leonard, Zarzycka Natalia z d. Odyńska „Sfinks”, Zboiński Witold, Żuk Stanisław, Żurek Maria z d. Furmaniak „Stokrotka”, Karczewski Antoni.

Kolejnym przykładem są osoby skazane wyrokiem Trybunału Wojskowego Wojsk Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Obwodu Mińskiego z dni 3-6 sierpnia 1946r.: Augusewicz Witold s. Bolesława, Filippowicz Henryk s. Aleksandra, Rapiej Mieczysław s. Władysława, Adamowicz Władysław s. Władysława, Dąbrowski Józef s. Bolesława, Sawicki Bolesław s. Antoniego, Filippowicz Bolesław s. Stanisława, Dąbrowski Franciszek s. Kazimierza, Bubnowski Witold s. Antoniego, Mazewski Adolf s. Aleksandra, Filippowicz Bronisław s. Aleksandra, Chalecki /Halecki Witold s. Aleksandra, Juchniewicz Franciszek s. Stanisława, Szamatuła Aleksander s. Piotra, Adamowicz Bolesław s. Bronisława, Adamowicz Bronisław s. Macieja, Symbuła Jan s. Józefa, Matuszczak Robert s. Włodzimierza, Waniszewski Henryk s. Wacława zostali skazani za to, że *„w różnym czasie wstąpili do antyradzieckiej nacjonalistycznej organizacji „Armia Krajowa”, która za swój cel stawiała prowadzenie walki zbrojnej przeciwko Władzy Radzieckiej”*, na kary od 6 do 15 lat obozów pracy przymusowej.

Podkreślenia wymaga wreszcie fakt, iż część z zatrzymanych wówczas osób została zamordowana, poprzez ich rozstrzelanie. W tym zakresie brak jest jednak dokumentacji, a poczynienie ustaleń bez dostępu do archiwów Federacji Rosyjskiej nie jest możliwe.

Na podstawie kwerend w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej ujawniono dokumenty obejmujące kolejne osoby pokrzywdzone. Wykazy te przedstawiono poniżej. Oprócz wskazanego na poniższej liście źródła, fakt skazania jednoznacznie wynika także z odnalezionych dokumentów IPN BU 2895/80, które zawierają zbieżne informacje, wytworzone przez organa sowieckiej Litwy.

1. Andruszkiewicz Witold, s. Michała, ps. Agawa, członek AK (źródło: Wykaz aresztowanych na Litwie w okresie listopad 1944 – styczeń 1945 działaczy AK, zrehabilitowanych w latach późniejszych - wycinek z Kuriera Wileńskiego, nr 178 z 23.8.1990r.)
2. Antropik Tomasz, s. Antoniego, ps. Arab, członek AK, źródło jw.
3. Babul Michał, s. Jana, ps. Gaj, członek AK, źródło jw.
4. Bielski Wawrzyniec, s. Jana, pseudonim Bigos, członek AK, źródło jw.
5. Bogdanowicz Fabian, s. Michała, pseudonim Ferdyk, jw.
6. Cetner Zbigniew, s. Jakuba, członek AK, jw.
7. Dakiniewicz Piotr, s. Edwarda, pseudonim Dąb, jw.
8. Dubrawski Kazimierz, s. Kazimierza, pseudonim Czelek, jw.

9. Gierasimowicz Władysław, s. Konstantego, pseudonim Hel, jw.
10. Golimont Henryk, pseudonim Grad, Gienia, jw.
11. Gorszał Józef, s. Jana, pseudonim Góra, jw.
12. Gołyń Adam, s. Adama, jw.
13. Gąsowski, s. Władysława, pseudonim Ges, jw.
14. Iwaszko Alfons, s. Wiktora, pseudonim Lot, jw.
15. Iwaszko Michał, s. Ignacego, pseudonim Jesion, jw.
16. Iwaszko Kazimierz, s. Ignacego, jw.
17. Iwaszko Antoni, s. Antoniego, pseudonim Indyk, jw.
18. Jan Gąsowski, s. Juliana, jw.
19. Jankowski Józef, s. Włodzimierza, pseudonim Jastrząb, jw.
20. Junda Stanisław, s. Józefa, jw.
21. Chiniewicz Józef, s. Jana, pseudonim Grom, jw.
22. Kohut Romuald, s. Waleriana, pseudonim Wilma, jw.
23. Korszul Antoni, s. Józefa, pseudonim Kula, jw.
24. Mackiewicz Marian, s. Józefa, jw.
25. Malewska Weronika, c. Franciszka, jw.
26. Malewski Antoni, s. Józefa, pseudonim Cygan, jw.
27. Matysiak Tadeusz, s. Antoniego, pseudonim Mucha, jw., aresztowany na Litwie – adwokat.
28. Mierzuk/Mieźuk Antoni, s. Józefa, jw.
29. Mieźuk/Mierzuk Wacław, s. Dominika, jw.
30. Miluniec Włodzimierz, s. Antoniego, jw.
31. Nowicki Józef, s. Mikołaja, pseudonim Noc, jw.
32. Obuchowski Wacław, s. Anastazego, jw.
33. Polukard Antoni, s. Hipolita, pseudonim Szpak, jw.
34. Rasskowski Franciszek, s. Franciszka, pseudonim Lelec, jw.
35. Sosnowski Michał, s. Adolfa, pseudonim Szywda, jw.
36. Strukowska Helena, c. Piotra, pseudonim Czarska, jw.
37. Strukowski Marian, s. Piotra, pseudonim Sarn, jw.
38. Słowik Zofia, c. Ludwika, jw.
39. Tapper Mikołaj, s. Piotra, pseudonim Żaba, jw.
40. Wikaniec Adam, s. Antoniego, pseudonim Wilga, jw.
41. Wilkaniec Wojciech, s. Feliksa, pseudonim Lis, jw.
42. Wojtkiewicz Józef, s. Antoniego, pseudonim Majster, jw.
43. Łunkiewicz Marian, s. Józefa, pseudonim Lerdan, jw.
44. Żukowski Czesław, s. Edwarda, pseudonim Żołędź, jw.
45. Żyliński Jan, s. Jana, pseudonim Żabko, jw.

Wykaz osób skazanych za działalność w Armii Krajowej, na kary od 10 do 20 lat łagrów, wyrokiem Trybunału Wojskowego Wojsk NKWD w okręgu grodzieńskim, z dnia 22-23 listopada 1945r. przedstawiono poniżej:

1. Władysław Starzek, s. Mikołaja ur. 1907r. Wolbrom,
2. Konstanty Paszkowski, s. Jana ur. 1903r. Zubowszczyzna,
3. Wincenty Iliminowicz, s. Feliksa ur. 1903r. Grikenia,
4. Mieczysław Cimoszko, s. Dominika ur. 1915r. Wołkowysk (występuje już w wykazie),
5. Wacław Jackiewicz, s. Piotra ur. 1915r. Derkacze,

6. Jan Uldinowicz, s. Jana ur. 1903r. Wołkowysk,
7. Józef Rynda, s. Stefana ur. 1914r. Telechany,
8. Franciszek Wojtczak, s. Aleksandra ur. (brak daty) Wieroziemby,
9. Władysław Masiuk, s. Kazimierza ur. 1912r. Ciurczyca,
10. Roman Dzierżgwa, s. Franciszka ur. 1898r. Warszawa,
11. Wacław Milkowski, s. Kazimierza ur. 1902r. Wołkowysk,
12. Piotr Burdzik, s. Konstantego ur. 1906r. Olszymowo,
13. Edward Apanowicz, s. Michała ur. 1916r. Kuszyniki,
14. Florian Buchowiecki, s. Jana ur. 1922r. Olszymowo,
15. Stanisław Buchowiecki, s. Osipa ur. 1914r. Wołkowysk,
16. Jan Studniasz, s. Ignacego ur. 1903r. Ługowa,
17. Aleksander Kundicz, s. Romana ur. 1901r. Dziewtowka,
18. Mieczysław Wiengliński, s. Władysława ur. 1909r. Grodno,
19. Maria Moroz, c. Jerzego ur. 1918r. Talkowcy,
20. Bolesław Banasik, s. Władysława ur. 1912r. Zelwa,
21. Irena Gusar, c. Mariana ur. 1909r. Kalwaria,
22. Emilia Abramowicz, c. Kazimierza ur. 1907r. Libawa,
23. Stanisława Maciejewska, c. Stanisława ur. 1907r. Libawa.

W zasobie archiwalnym IPN-u ujawniono także listę osób repatriowanych z terenu ZSRR, z więzień i obozów. Nie są jednakże znane okoliczności uwięzienia, czas ani konkretne miejsca. Wykaz ten przedstawia się następująco:

1. Bolesław Nowik
2. Władysław Zarzycki
3. Aureliusz Pryzwan
4. Julian Kulikowski
5. Aleksander Bauer
6. Wanda Kozłowska
7. Jerzy Andruszkiewicz
8. Jadwiga Augusiewicz
9. Leokadia Remer
10. Klara Kunachowicz
11. Maria Buczek
12. Janina Rogalska
14. Andrzej Grzesiak
15. Jerzy Dobrzański
16. Jan Miliszkiewicz
17. Józef Laskowik
18. Longin Blinsztrup
19. Maria Kwiatkowska
20. Alfred Kasner
21. Adolf Popławski
22. Stanisław Popławski
23. Czesław Jędrzejewski
24. Piotr Gulewicz
25. Witalis Jamiołkowski

26. Janina Zuba
27. Leon Tejwan
28. Jerzy Michajłowski
29. Maria Narkun
30. Władysław Roszkowski
31. Wincenty Oleński
32. Władysław Makowski
33. Edmund Greczanik
34. Franciszek Król
35. Antoni Kokociński
36. Tadeusz Lisowski
37. Janusz Tłomakowski
38. Stanisław Król
39. Anastazja Sawicz
40. Zdzisław Pleskaczewski
41. Władysław Gołębiowski
42. Wacław Sawicz
43. Michał Małocha
44. Piotr Szukiewicz
45. Leonard Jaszczanin
46. Henryk Jackiewicz
47. Jadwiga Moisiejewicz
48. Jadwiga Halicza-Hopperówna
49. Janina Kapuśniak
50. Józef Putiatycki
51. Władysław Tołkaczewski
52. Anna Sperska
53. Bolesława Untun
54. Jan Skobiejko
55. Bronisław Żamojcin
56. Aniela Dziewulska
57. Barbara Skarżanka
58. Józef Bielawski
59. Bronisław Krzyżanowski
60. Zygmunt Sajdak
61. Kazimierz Augustowski
62. Franciszek Stal
63. Teresa Skalska
64. Józef Stemler
65. Zbigniew Czerniewski
66. Adam Basista
67. Stanisław Pawlik
68. Jadwiga Mojsiewicz
69. Stanisława Gostyńska
70. Leon Koplewski
71. Edward Bzynek

72. Adam Zaborowski
73. Stanisław Obuchowicz
74. Jan Smirnow
75. Józef Turzyło
76. Zygmunt Kamdzynowicz
77. Romuald Szarłan
78. Michał Bitwot
79. Kazimierz Kajrowicz
80. Medard Kecian
81. Wacław Piernienis
82. Jan Nawojasz
83. Jan Zaman
84. Łucja Pietrusiewicz
85. Józef Wiosna
86. Romuald Maziuk
87. Jan Tumanowicz
88. Anna Trombaczyk
89. Paweł Wołocko
90. Bronisława Tulkiewicz
91. Janina Szczuka
92. Janina Kozłowska
93. Mirosław Matejko
94. Maria Rabeszko
95. Aleksandra Kurmin
96. Ryszard Czerniawski
97. Helena Czetrykowska
98. Józef Czarecki
99. Witold Zukowski
100. Kajetan Leszczyński
101. Zenon Andrzejewski
102. Jan Radziewicz
103. Adam Kuryłowicz
104. Julian Pieczkowski
105. Izydor Tunkiewicz
106. Jan Szawalija
107. Teofil Wołęjsze
108. Piotr Zienkiewicz
109. Jan Zamana
110. Zygmunt Kondzynowicz
111. Józefa Doliniec
112. Jan Zukowski
113. Józef Szugalski
114. Bolesław Połuboczko
115. Helena Sas
116. Józef Biełko
117. Jan Satkiewicz

118. Weronika Pouch
119. Maria Stefanowicz
120. Janina Stefanowicz
121. Stanisław Stefanowicz
122. Józef Stefanowicz
123. Aleksander Maciuk
124. Janusz Sipayłło
125. Marianna Sarosiek
126. Antoni Chrząszczewski
127. Róża Ocetkiewiczowa
128. Witold Ocetkiewicz
129. Teresa Ocetkiewiczówna
130. Andrzej Chromecki
131. Maciej Chromecki
132. Zofia Obtułowicz
133. Halina Bielecka
134. Anna Niepokólczycka
135. Aniela Demby
136. Jadwiga Grzębska
137. Jacek Bolechowski
138. Danuta Bolechowska
139. Cecylia Tomczakowa

Przeprowadzone pełne kwerendy w zasobie archiwalnym IPN-u ujawniły także listę osób, które miały zostać, po buncie przewiezione do obozów w Norylsku i Magadan, ułożoną według jednego z nich - Jerzego Różańskiego. Przedstawione informacje zapewne nie są ścisłe, ale wskazują na kolejne dane osób pokrzywdzonych.

Norylsk

1. Bójko Władysław, ur. 1912r. lub 1913r., były oficer II Oddziału Sztabu Głównego, skoczek z Wielkiej Brytanii, w latach 1944-45 wcielony do armii sowieckiej, skazany na 10 lat,
2. Gedrojc Jan, ur. ok. 1911r., kpt. zaw. AK. Skazany na 10 lat, po repatriacji zmarł w Gdyni,
3. Gładyszewicz Władysław, ur. 1915r. lub 1916r., z Wilna, kapelan 2-giej Brygady AK dywizjon „Wilka”, skazany na 10 lat. Drugi wyrok za odprawianie mszy - 25 lat,
4. Kosiba Stanisław, ur. 1920r., ze Stanisławowa, żołnierz AK, wyrok 25 lat, po powrocie mieszkał w Katowicach,
5. Ochocki / brak imienia / ur. 1910r. lub 1912r., z Wilna, sędzia, świadek z procesu Okulickiego, żołnierz Wileńskiej Brygady AK,
6. Nagłowski Tadeusz, ur. ok. 1919r., z Wilna, nauczyciel, wyrok 25 lat, żołnierz AK, zmarł w Gdyni,
7. Kasperski Mieczysław, ur. ok. 1918-1920 pochodził z Warszawy, skazany na 25 lat, Powstaniec Warszawski, porucznik w obstawie Okulickiego, po powrocie mieszkał w Bydgoszczy,
8. Lotarewicz Czesław, ur. ok. 1918-1919, z Wilna, ppor. AK, skazany na 25 lat, był świadkiem w procesie Okulickiego, zmarł w Nowej Hucie po 1991r.,

9. Sitko-Sitkiewicz / brak imienia / ur. ok. 1917-1919, wyrok 10 lat, donosiciel, po repatriacji mieszkał w Białymstoku,
10. Wróbel Adam, z Krakowa, porucznik Floty Pińskiej, ochotnik radzieckiej floty rybnej na Dalekim Wschodzie, wyrok 10 lat, ożeniony z Litwiną, został w Norylsku,
11. Krawczyk Zbigniew, syn przedwojennego konsula w Rzymie, wspierał Gestapo-tłumacz, wyemigrował do USA w 1960 roku,
12. Krawczyk Józef, ur. w 1920r., skazany na 25 lat, kapitan LWP, mieszka w Taganrogu,
13. Szlucha Wacław, ur. w przedziale lat 1920-1925, z Grodna, żołnierz AK, wyrok 25 lat, po powrocie mieszkał w Torzymiu,
14. Turin Bolesław, ur. w przedziale lat 1910-1912, z Wilna, skazany na 10 lat, żołnierz AK,
15. Tomkiewicz Henryk, ur. 1920, z Grodna, żołnierz AK, wyrok 25 lat, po powrocie mieszkał w Elblągu.

Magadan

1. Ber Alfons, ur. 1918r., żołnierz AK, wyrok 25 lat,
2. Jarocki Henryk, ur. 1921r., żołnierz AK, porucznik dowodzący plutonem egzekucyjnym „Wilka”, „Ken”, „Puszczyk”,
3. Lubasowski Julian, ur. 1908r., żołnierz AK, komendant okręgu grodzieńskiego „Lech”, wyrok 10 lat, po odsiedzeniu główny inżynier „Mostostal”, zmarł w Saratowie,
4. Bernat Zenon, ur. 1907r., z Grodna, inżynier budownictwa, żołnierz AK, podporucznik, wyrok 10 lat, pozostał w Magadanie, zmarł w Kiszniewie,
5. Popławski Adolf, ur. 1907r. w Wilnie, żołnierz AK, wyrok 15 lat, artysta malarz, nauczyciel, działacz KORu, prześladowany przez UB, zawał w 1982r. w Sopocie,
6. Kołtus Bolesław, ur. 1924r., żołnierz AK, wyrok 25 lat, po powrocie mieszkał w Elblągu,
7. Will Alfons, ur. w 1916r., żołnierz AK, pochodził z Grodna, podoficer, wyemigrował do USA,
8. Osipowicz Wacław, ur. w 1912r. w Grodnie, żołnierz AK, podoficer,
9. Cymerman Jan, ur. w 1920r. w Grodnie, żołnierz AK, podoficer, zmarł na Kółmie,
10. Ćwikła Wacław, ur. 1925r. w Grodnie, żołnierz AK Grodno, wyrok 25 lat, wrócił do Grodna,
11. Dąbrowski Józef, ur. ok. 1912r. w Grodnie, żołnierz AK, wyrok 25 lat oraz ponowny wyrok za udział w nabożeństwie - 10 lat, po powrocie mieszkał w Sopocie,
12. Filipczyk Stanisław, ur. 1912r. w Lidzie, Żołnierz AK, nauczyciel, wyrok 10 lat, po repatriacji mieszkał w Bydgoszczy,
13. Mateszka Konstanty, ur. 1914r. w Wilnie, żołnierz AK, lekarz, wyrok 10 lat, po powrocie mieszkał we Wrocławiu,
14. Meszczyński Henryk, ps. Dziewic, ur. w okresie 1910-1912, z Wilna, inżynier budownictwa, wyrok 10 lat, był dowódcą 1 kompanii 6-tej brygady AK, po powrocie mieszkał w Gdańsku,
15. Różanowski Jerzy, ur. 1915r. w Gdyni, powstaniec warszawski, inżynier mechanik okrętowy, kapitan, wyrok 25 lat, po powrocie zamieszkał w Gdańsku,
16. Suchocki Hipolit, ur. 1914r. w Grodnie, plutonowy zawodowy WP w komendzie obwody AK-Grodno, wyrok 25 lat, po powrocie pozostał w Grodnie,
17. Rymsza Antoni ps. Maks, ur. 1914r. z Wilna, dowódca plutonu w 5-tej Brygadzie AK, kapitan artylerii, wyrok 25 lat, po powrocie zamieszkał w Piechowicach,
18. Witkiewicz Antoni, ur. 1925r. w Grodnie, podoficer AK, wyrok 25 lat,
19. Skorb Józef, ur. 1910r., funkcjonariusz Policji Państwowej w Oszmianach, wyrok 25 lat,
20. Karol Mieczysław, ur. 1914r., żołnierz AK, wyrok 25 lat,

21. Ławrynowicz Henryk, ur. 1920r. w Lidzie, podoficer AK , wyrok 25 lat,
22. Jasiukiewicz Piotr, ur. w 1925r. w Grodnie, wyrok 25 lat,
23. Ochrymowicz Tadeusz, ur. w 1930r. w Grodnie, żołnierz AK, wyrok 25 lat,
24. Żuk Stanisław, ur. 1920r., podoficer AK, wyrok 25 lat.

W zakresie deportowanych kobiet występują trudności z pełną identyfikacją danych, z uwagi na fakt, iż część ze świadków znała je pod nazwiskami rodowymi, zaś część podała późniejsze nazwiska wynikające z zamążpójścia.

Także wskazane powyżej daty mogą się nieznacznie różnić od rzeczywistego zaistnienia danego zdarzenia.

Powyższe listy i wykazy są absolutnie niepełne. Nie jest też wykluczone, iż w zasobie archiwalnym IPN-u znajdują się jeszcze inne, pojedyncze jednostki archiwalne zawierające dane dotyczące zdarzeń i osób będących przedmiotem śledztwa. Ich poszukiwanie byłoby długotrwałe, a nie wpłynęło zasadniczo na wyniki śledztwa. Materiały te są nadto dostępne dla badaczy. Stąd też w opisie niniejszego postanowienia skoncentrowano się na materiałach dostępnych w aktach niniejszego śledztwa i uzyskanych w jego wyniku, obejmujących także kwerendy przeprowadzone w zasobie IPN-u.

Fakty powszechnie znane wskazują, iż w obozach Polacy zmuszani byli do katorżniczej pracy, najczęściej w kopalniach, tartakach i kołchozach. Warunki pracy i pobytu zagrażały biologicznej egzystencji obywateli polskich i powodowały liczne ich zgony. Praca odbywała się najczęściej w kopalniach, kamieniołomach, kolei, różnych budowach i przy wyrębie lasów tajgi, rzadziej w sowchozach i kołchozach oraz na torfowiskach. Warunki pracy i bytowania w radzieckich łagrach są obecnie dość dobrze znane, a ich opisy można odnaleźć w powszechnie dostępnej literaturze, stąd odstąpiono od ich szczegółowego opisu w niniejszym postanowieniu. Należy w tym miejscu jednakże wskazać na niektóre okoliczności, które pozwalają określić pracę w nich wykonywaną jako niewolniczą. Wszystkie obozy były ogrodzone, znajdowały się pod ochroną uzbrojonych żołnierzy NKWD. Obozu nie można było opuszczać, tak przed jak i po pracy. Do więźniów, zbliżających się do ogrodzenia, strzelano bez ostrzeżenia. Pracujący, aby otrzymać dzienną porcję pożywienia (na granicy głodu), musieli wypracować normę dzienną (np. w kopalniach węgla 10 ton), w warunkach niezwykle prymitywnych, nawet jak na ówczesne czasy, co często powodowało, iż wykonanie normy było nierealne. Dochodziło także z tego powodu do wielu wypadków, kończących się śmiercią czy trwałym kalectwem. Praca w tajdze była niesłychanie trudna z uwagi na panujące warunki atmosferyczne i to zarówno zimą (mrozy, śniegi) jak i latem (upały, znaczne ilości insektów). Racje żywnościowe, które otrzymywali nie pozwalały na zaspokojenie minimalnych potrzeb. Dzienna porcja była bardzo zróżnicowana w zależności od kategorii normy jaką przyznano danemu więźniowi. Składała się z około pół do jednego kilograma chleba (z mąki żytniej z pozostałościami), zupy z brukwi, kapusty często zepsutej, czasem z pozostałościami rybnymi, przemarzniętych ziemniaków z olejem roślinnym, wreszcie herbaty lub wyłącznie wrzątku. Tę pełną rację żywnościową otrzymywano wyłącznie po wyrobieniu założonej normy, trudnej do osiągnięcia. Nawet z dokumentacji radzieckiej wynika wprost, iż normy te powodowały „wycieńczenie części jeńców”. Wskazuje to na pełną świadomość sowieckich oprawców, iż stworzone przez nich warunki, skutkowały śmiercią więźniów. Praca była wielogodzinna i odbywała się we wszystkie dni tygodnia, niezależnie od warunków pogodowych (np. panujących mrozów). Pracujący w przytłaczającej części nie otrzymywali wynagrodzenia.

Pozostali nieliczni, najczęściej deportowani na tereny obecnej Ukrainy, otrzymywali wynagrodzenie pozorne (odliczano min. za pobyt czy dostarczane ubrania robocze, mydło- których to rzeczy w obozie i tak nie było- czy za przyjezdne propagandowe kino), co powodowało, iż internowany otrzymywał kilka rubli za miesiąc (1 kilogram chleba kosztował w obozie przeciętnie 20 rubli). Tylko nieliczni deportowani dostali do dyspozycji prycze, sienniki, koce, ubrania (przydzielone więzienne ubrania były z reguły gorszej jakości od odebranych). Często obozy nie posiadały bieżącej wody, w wystarczającej ilości, (myto się w śniegu i z niego wytwarzano wodę pitną), baraki były zarobaczone, ubrania zawszone, spano na gołej ziemi. Powodowało to niemożność utrzymania podstaw higieny i liczne choroby. Opieka medyczna w zasadzie nie istniała (chorych, rannych, umieszczano w izbie chorych, gdzie jedynie nie musieli pracować). Powodowało to liczne zgony osób, zapadających na choroby standardowo uleczalne czy konieczność amputacji nieleczonych lub źle leczonych części ciała. Ponadto wobec – jak to ujęto - „źle pracujących” stosowano dodatkowe kary, jak nagana przed szeregiem, areszt wojskowy, przeniesienie do jeszcze bardziej ciężkich prac, przeniesienie do obozu o specjalnym rygorze. Wobec więźniów stosowano przemoc fizyczną, poprzez bicie, uderzanie, popychanie. Deportowani nie mogli korzystać z pomocy duchowej, zgodnej z ich wyznaniem.

Wobec więźniów politycznych na ogół odnoszono się szczególnie źle, traktowano ich jak wrogów władzy. Mieli oni „gorszą” pozycję w obozie niż więźniowie kryminalni. Stosowano także indoktrynację polityczną.

Na osobną wzmiankę zasługuje, iż w system represji wpisywały się także relacje pomiędzy więźniami, zwłaszcza pochodzącymi z różnych grup narodowych. Liczne przekazy bezpośrednich świadków wskazują, iż najgorzej relacje te kształtowały się z więźniami narodowości ukraińskiej, którzy przejawiali wrogość do Polaków i byli sprawcami przymusu i przemocy wobec nich.

Okoliczności podane przez osoby deportowane nie różniły się od znanych z historii metod stosowanych przez reżim nazistowski, jak katorżnicza praca, brutalność personelu, apele na kilkudziesięciu stopniowym mrozie, połączone z kilkugodzinnym liczeniem więźniów, czy sposób traktowania, żywienia, nadawania ludziom numerów identyfikacyjnych.

Śmiertelność w sowieckich łagrach sięgała, według szacunków, od kilku do nawet 30%. Niektóre relacje ocalałych, z obozów w Norylsku wskazują, iż niekiedy od samych wypadków ginęło dziennie 60-80 osób. Zwłoki chowano w „sztolniach” i pod Niedwieżką (nr 2- Odkrywkowa kopalnia rudy niklu i miedzi) w olbrzymim rowie długości ok 1,5 km, warstwami, zalanymi wapnem.

Szczególnie ciężki los spotykał na deportacji polskie kobiety. Musiały one częstokroć świadczyć pracę równie ciężką fizycznie jak mężczyźni, a do tego stawały się częstszymi podmiotami przestępstw o charakterze kryminalnym, ze strony innych osadzonych. Podobnie należy odnieść się do osób nieletnich.

W lipcu 1953r. w szeregu obozów wybuchły liczne strajki, obejmujące zasięgiem większość obozów Gułagu (i innych), z istotnym udziałem obywateli polskich. Jednym z organizatorów i przewodniczącym komitetu strajkowego był więzień Workuty Edward Buca, którego przewodnią rolę pojawia się w zeznaniach wielu świadków.

Strajki, mające miejsce w łagrach sowieckich w 1953r. wyniknęły z okoliczności, które spowodowały wzrost oczekiwań więźniów z nadejściem newralgicznego momentu w historii ZSRR, a jednocześnie rozczarowanie niezmiennymi warunkami ich życia w sytuacji niepewności

systemu, a następnie ogólnego poluźniania rygorów. Oczekiwanie zmian było wywołane przez śmierć J. Stalina 05.03.1953r. i walki o władzę po odejściu tyrana. Rozczarowanie wyniknęło z pominięcia więźniów politycznych w amnestii przyjętej 27.03.1953r. Warto dodać, że nastroje więźniów w ZSRR mogły być podbudowane przez aresztowania wśród funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, czy też spadek liczby więźniów w 1953r. o ponad 46%. W przypadku więźniów politycznych uwolniono jednak niespełna 15% uwięzionych.

Workuta

Strajk w obozach Workuty trwał od lipca do sierpnia 1953r. Objął co najmniej siedem z czternastu podobozów. Dodatkowo, zarówno przed rozlaniem się fali strajków, jak i po jej zahamowaniu w wielu miejscach podejmowano kroki wyrażające opór. W czerwcu 1953r. w podobozie nr 5 podjęto akcje wspierające – rozpowszechniano hasła nawołujące do strajków tj. „nie dawać węgla”, „wolność więźniom”, „nie dawać węgla dopóki nie będzie amnestii” – choć nie wiadomo nic o dalej posuniętych krokach. Z kolei w listopadzie 1953r. w kopalniach podobozu nr 2 rozpowszechniano ulotki z żądaniem usunięcia znieuawidzonych funkcyjnych. Wiadomo też o innych działaniach, choć bez przypisania ich do konkretnego podobozu: kolportażu ulotek z postulatem wypłacania pensji za urlopy dla górników, z informacjami o osobach zmarłych z powodu pracy w kopalni, sabotażu na infrastrukturze obozowej. Po jakimś czasie ponownie odzywały się nastroje oporu. W maju 1954r. dokonano zniszczenia urządzenia, planowano ucieczkę przez rzucenie się wielu osób na zasieki dla ocalenia kilku, którym udało się pokonać ogrodzenia. O tym brak jednak wiadomości w relacjach. Strajk ponowiono jeszcze w 1955r. Wówczas protestujący usłyszeli groźby powtórzenia scenariusza z podobozu nr 10.

12 lipca 1953r. rozpoczął się strajk w podobozie o niezidentyfikowanym numerze. Wiadomo, że było do niego przypisanych kilku Polaków – uczestniczący w pracach komitetu strajkujących Stefan Józefowicz i Józef Zwinogrodzki, a także Marian Snopko. Innymi uczestnikami strajku w tym podobozie był Kazimierz Ptaszyński, Franciszek Król, Janusz Guttry, Olek Zarzycki, Zbigniew Lis. Dwa dni po pacyfikacji kopalni 29 z podobozu 10, więźniowie zdecydowali się podjąć pracę.

Od 19 lipca więźniowie podobozu 2 stopniowo rozwijali protest. 350 więźniów odmówiło wyjścia do pracy, chcieli rozmawiać z władzami by przekazać im żądanie kontaktu z przedstawicielami rządu i KC KPZR. Oczekiwania te przyjął naczelnik zarządu obozów oraz prokurator. 22 lipca nie stawiło się w pracy 1500 uwięzionych, którzy powtórzyli oczekiwanie rozmów z przedstawicielami organów centralnych. 23 lipca było to już 3000 strajkujących. Na czele komitetu strajkujących stanął Polak, Feliks Kędziński (w obozie znalazł się z powodu skazania na 15 lat pozbawienia wolności z art. 58 skk).

25 lipca do protestu dołączyli więźniowie podobozu 3.

26 lipca przystąpili do odbicia 77 więźniów z baraku karnego. Podczas tego starcia strażnicy użyli broni, zginęło 2 więźniów, 2 zostało rannych.

25 lipca zastrajkowali również uwięzieni w podobozie 6.

26 lipca strajk rozpoczął się w podobozie 10. Przywódcą buntu w tym podobozie był Edward Buca, a w komitecie strajkujących znaleźli się również Witold Ignatowicz oraz Eryk Barcz vel Lech Kożuchowski. Do strajkujących wyszedł najpierw naczelnik Obozu Rzecznego Andrej Derewianko. Spotkał się z odmową podjęcia rozmów na szczeblu niższym niż centralny. Jak wspominał E. Buca zdecydował się on na kierowanie protestem w koncyliacyjnym tonie. Pomagał mu w tym Edmund Greczanik. Wbrew planom najścia na barak więzienny i uwolnienia skazańców optował za negocjacjami z przedstawicielami władz. Do tej postawy skłaniał go również fakt wycelowanych w podobóz karabinów maszynowych. Plan E. Bucy okazał się skuteczny – naczelnik podobozu kpt.

[bd o imieniu] Golikow uwolnił więźniów z izolatki w pierwszym dniu oporu. Innym sukcesem protestu dowodzonego przez E. Bucę było zagwarantowanie dla chorych niezbędnych medykamentów i leczenia. Niespodziewanym dla władz obrotem spraw było przekonanie dla postulatów żołnierzy. Więźniowie zyskali tym pewien margines bezpieczeństwa, zważywszy na fakt zrozumienia ich losu przez blisko połowę żołnierzy; zmusili także władze do korekty swojego postępowania. Z czasem żołnierze byli wymieniani na innych, którzy nie mieli przychylnych odczuć wobec protestujących.

28 lipca protest rozpoczął się w podobozie 13.

Żądania więźniów były niezwykle wyważone, przemyślane i racjonalne. Więźniowie domagali się lepszego wyżywienia, mniejszej ilości wycieńczających apeli, umożliwienia widzeń z rodzinami, możliwości wysyłania listów raz w miesiącu, wynagrodzeń za pracę, usunięcia drutów kolczastych, lepszego traktowania, czy usunięcia uciążliwości, jak metalowych zasłon czy krat w oknach baraków, a także zaprzestania oznaczania ich numerami, zwolnienia kobiet w ciąży, niepełnoletnich czy powyżej 60 roku życia, zapewnienie lekarstw. Żądano także zwolnienia lub przeniesienia do kraju pochodzenia osób które nie były obywatelami sowieckimi przed 01.09.1939r. oraz unieważnienia zapadłych wobec nich wyroków, unieważnienia decyzji Kolegium Specjalnego jako organu niekonstytucyjnego.

Strajki te cechowały się zorganizowanym i spokojnym charakterem, oporem biernym, zaś główną formą protestu była odmowa świadczenia pracy. Powstawały komitety strajkowe, które organizowały strajkujących, dbały o porządek i ład, zorganizowano nawet służbę porządkową, która zapobiegać miała samosądom i anarchii. Domagano się rozmów z przedstawicielami władzy.

Komisja tych przedstawicieli rzeczywiście pojawiała się w poszczególnych obozach. Jej przewodniczącym był zastępca Ministra Spraw Wewnętrznych generał Maslennikow, zaś członkami Prokurator Generalny Rudenko, jego zastępca Wawiłow, Sekretarz Rady Najwyższej generał Piegow, naczelnik Workutłagu Dieriewianko, naczelnik Noriłłagu Charyton, Nikita Chruszczow i kilkunastu innych urzędników.

Do protestujących przybyli przedstawiciele władz centralnych, którym przewodził wiceminister MWD gen. Iwan Maslennikow. Wiadomo też, że udział w rozmowach brał prokurator generalny ZSRR Roman Rudenko. 29 i 30 lipca komitet rządowy odbył spotkania ze strajkującymi z sześciu podobozów. Zważywszy na główne żądanie więźniów – zawierające się w oczekiwaniu rewizji ich spraw i zwolnień niesłusznie skazanych – oraz despotyczną postawę opcji rządowej, nie przyniosły one spodziewanych skutków. Komitet ze strony władz zasłaniał się brakiem prerogatyw do podjęcia decyzji w wystawionych do przedyskutowania kwestiach.

Rozmowy najczęściej nie przynosiły żadnych kompromisów lub rzadziej zawierały obietnice strony rządowej uwzględnienia niektórych postulatów. Po wyjeździe komisji, z reguły po kilku dniach, następował zbrojny atak na poszczególne obozy.

Strajki zostały brutalnie i krwawo stłumione, w sierpniu 1953r. z użyciem oddziałów KGB, Armii Radzieckiej, w tym broni ciężkiej, jak czołgi. Przykładowo tylko w kopalniach, w których przebywali Eugeniusz Błądyko (Workuta) zabito około 240 osób, w obozie, w którym przebywał Stanisław Oleszkiewicz około 170 (Workuta), zaś gdzie Henryk Makarewicz 160 (Workuta). Liczbę łączną zabitych należy szacować, z bardzo dużą dozą prawdopodobieństwa od kilkuset do kilku tysięcy więźniów. Atak następował wobec biernie zachowujących się i spokojnych więźniów,

których podstawową formą oporu była odmowa wyjścia poza teren obozu do pracy. Przebieg zdarzeń z niektórych obozów został przez więźniów dość szczegółowo opisany.

Pacyfikacja buntów w podobozie nr 2 rozpoczęła się 31 lipca. Władze przekazały protestującym przez głośniki komunikat do opuszczenia obozu, ostrzegając o możliwości użycia broni. Chronieni przez uzbrojonych żołnierzy strażnicy wchodzili do podobozu, grupując więźniów po 100 z celem wyprowadzenia ich do tundry. Przeprowadzono filtrację, po czym część więźniów została aresztowana, pozostali byli przekierowani do obozu. W podobozie 7 nie podjęto nawet rozmów ze stroną rządową. Wiadomo, że więźniowie zostali wyprowadzeni do tundry i tam byli filtrowani i dyscyplinowani. Przywódców protestów aresztowano, natomiast pozostali zdecydowali o powrocie do pracy. Opanowanie przez władze buntu w podobozie 10 miało krwawy przebieg. Rozpoczęto 01 sierpnia rano od komunikatów nawołujących do opuszczenia swoich stanowisk przez więźniów i podjęcia zwyczajowo pracy. Próbowano też rozbić jedność strajkujących, nastawiając więźniów przeciwko ich przywódcy. Wokół obozu były rozstawione kolumny wojsk, samochody sanitarne i straże pożarnej. Strajkujący przecięli kable do głośników i zatrzymali ten kanał wpływu władz obozowych na uczestników protestu. Następnie przecięli też węże strażackie, z których miała popłynąć woda z wysokim ciśnieniem. Strajkujących fotografowano, by później móc im postawić zarzuty karne. Na skutek zbliżania się więźniów do bramy, w której stali przedstawiciele władz centralnych użyto broni. Taki bieg zdarzeń został zawarty w raporcie władz. Z relacji E. Bucy wiadomo, że pierwszy strzał padł z rąk prokuratora R. Rudenki – jego ofiarą był Polak Witold Ignatowicz. Następnie rozległy się strzały z ochrony obozu w stronę tłumu. Liczba ofiar dosięgła kilkudziesięciu – według źródeł ze strony władz (a zatem niewątpliwie nieprawdziwych) 42 osoby zostały zabite, 135 rannych, w tym 52 ciężko rannych; według innych źródeł zginęły 53 osoby. Następnie rozpoczęto udzielanie pomocy medycznej w baraku szpitalnym. Filtrację więźniów przeprowadzano na zewnątrz podobozu, w tundrze. Osoby ciężko ranne również były poddawane filtracji w tych warunkach. Wielu zmarło, żaden nie uzyskał pomocy w samochodach sanitarnych. E. Buca został następnie umieszczony w centralnym więzieniu w Workucie.

Według ustaleń historyków we wszystkich podobozach Obozu Rzecznego/Workuta aresztowano 1192 osoby. 883 osoby zostały wyizolowane w nowo powstałych podobozach. 280 osób przeszło na reżim więzienny. Wobec 29 postawiono zarzuty organizacji strajków. Feliks Kędzierski, przywódca strajków w podobozie nr 2 został skazany 15.09.1953 r. przez Sąd Obozowy Workutłagu na 15 lat pozbawienia wolności; swój wyrok miał odbyć w więzieniu we Włodzimierze.

Odrębną wzmiankę należy odnotować odnośnie poniżej wskazanych osób.

Edward Buca s. Antoniego, ur. 1926r., ur. w Nadybach więzień obozów workuckich, kopalni nr 29. W zeznaniach wielu świadków pojawia się jako jeden z podstawowych organizatorów strajku w 1953r. Życiorys Edwarda Bucy zasługiwałby na odrębną monografię. W okresie okupacji niemieckiej aresztowany i wywieziony do obozu pracy w Karlsbad, skąd uciekł. Ponownie aresztowany, ponownie uciekł, wykorzystując zbliżający się front. Od 1944r. był żołnierzem oddziałów leśnych Armii Krajowej na terenie Sambora. W maju 1945r. zatrzymany przez NKWD, został 23.08.1945r. skazany wyrokiem Trybunału Wojennego Armii Radzieckiej na karę śmierci. Rada Najwyższa ZSRR zamieniła go na karę 20 lat łagrów. Za organizację strajków, po ich stłumieniu, został aresztowany w dniu 03.08.1953r. i w listopadzie tego roku oskarżony o „kontrewolucyjny sabotaż i masowe zakłócenia porządku w obozie”. Został oskarżony wraz z grupą innych osób (między innymi z Józefem Ryleckim, Edmundem Greczanikiem, Wasylem

Zajacem, Eugeniuszem Gauwrem, Lechem Kożuchowskim) w listopadzie 1953r. Skazano go na dodatkowe 10 lat. Wielokrotnie przenoszony do różnych obozów, przebywał łącznie w ponad 20 więzieniach i obozach. Łagry opuścił w 1958r., kiedy to został deportowany do komunistycznej Polski. Tu ponownie został skazany na Sąd Wojewódzki w Łodzi na karę 13 lat więzienia, za to samo rzekome przestępstwo, przy czym uznano, iż karę odbył już na terenie ZSRR. Zamieszkał początkowo w Katowicach, a następnie w Zielonej Górze. W październiku 1971r. wykorzystując samochód ciężarowy austriackiej firmy przewozowej, zbiegł do Szwecji. Za powyższe był poszukiwany listem gończym. Od października 1972r. był gościem audycji Radia Wolna Europa „Na czerwonym indeksie”, w którym dzielił się swoją wiedzą na temat łagrów w ZSRR. Zamieszkał w Kanadzie. Powrócił do Polski dopiero w 2000r. Od 2008r. mieszkał w Szczecinie, gdzie zmarł w 2013r.

Drugim wzmiankowanym organizatorem był Witold Ignatowicz z Inowrocławia, zastrzelony podczas tłumienia strajku w Workucie, kopalnia nr 29, w roku 1953. Nie udało się ustalić bliższych danych ani losów ww.

Trzecim był Eryk Barcz ur. 1924r. w Warszawie, s. Mieczysława. Posługiwał się fałszywymi danymi – Lech Kożuchowski oraz fałszywą tożsamością – kobiety – Zofia Kołpajło. Był żołnierzem Armii Krajowej na Wileńszczyźnie, ps. Spad, podkomendnym Witolda Turonka, ps. Tur, Tumry. Został aresztowany 29.01.1945r. w m. Korelicze; podczas przesłuchania przez NKWD udało mu się zmylić funkcjonariuszy, przez co trafił do aresztu wraz z kobietami; został osadzony w areszcie w Nowogródku, następnie w Baranowiczach; podczas kolejnego przesłuchania ponownie zmylił funkcjonariuszy, podając się za Lecha Kożuchowskiego. W 24.07.1945r. został skazany przez Trybunał Wojenny na karę śmierci, zamienioną z czasem na karę 20 lat łagrów. Do obozu Workuty dotarł w październiku 1945r. lub 10.12.1945r. W czasie strajku zajmować się miał redakcją haseł nawołujących do strajku, podczas rozmów z przedstawicielami władzy zaoferował się w roli mediatora; komitet strajkowy zaoferował E. Barczowi stanowisko do kontaktów z władzą, co zostało przez niego przyjęte, a także rozpatrzenie możliwych opcji działania; miał on też nawiązać kontakty z przedstawicielem Ukraińców. Barcz angażował się w zgromadzenie jak największej liczby strajkujących w sytuacji napierania władz obozowych. W szóstym dniu strajku, po strzelaninie, E. Barcz został aresztowany. E. Barcz nie został skazany za udział w buncie, jednak później otrzymał nakaz pracy w zastrzyżonym reżimie przez 6 miesięcy. Repatriowany w 1955 r., przy czym trafił do obozu dla więźniów politycznych w Mielęcinie k. Włocławka; wyszedł na wolność w październiku 1955 r.; działał na rzecz zwolnienia Polaków z łagrów.

Norylsk

Strajk trwał od końca maja do początku sierpnia 1953r. Przebiegał falowo – protest jednego podobozu generował solidarność więźniów innych podobozów, z kolei wyjście do pracy więźniów poszczególnych podobozów musiało wpływać demobilizująco na innych.

Podobnie jak w zespole obozów workuckich i tu żądania więźniów były bardzo racjonalne. Uwięzieni domagali się przede wszystkim unieważnienia decyzji Kolegium Specjalnego jako organu niekonstytucyjnego; zezwolenie na powrót do krajów wszystkich cudzoziemców; uwolnienie osądzonych za pochodzenie osób, które nie były do 1939r. obywatelami radzieckimi; przeniesienie na status wolnych osiedleńców wszystkich więźniów; uwolnienie skazanych jedynie za zamiar popełnienia, a nie za czyn karalny; zniesienie nieludzkich kar tj. kara „lodowego karceru”; zaprzestanie tortur podczas śledztw; przerwanie praktyki zamkniętych procesów;

zniesienie 25-letnich wyroków; skrócenie czasu pracy do 7-8 godzin; wypłacanie pieniędzy za pracę w połowie na rachunek, w połowie bezpośrednio więźniom; zaliczanie dodatkowych dniówek za wykonanie lub przekroczenie normy dziennej; poprawa warunków życia w obozie, w tym zagwarantowanie opieki medycznej; odprawienie do centrum kraju inwalidów, chorych, kobiet i starców; zdjęcie krat i zamków w drzwiach; ukaranie winnych samowoli wobec więźniów; zmiana kierownictwa Gorłagu; zniesienie numerów na odzieży; możliwość odwiedzin u kobiet w sąsiednim podobozie i pożyczania książek z miejskiej biblioteki.

21 maja w podobozie 2 więźniowie polityczni zastrajkowali w związku z terrorem wprowadzonym przez więźniów kryminalnych. Ten strajk trwał 5 dni – do 26 maja. Nazajutrz uwięzieni podjęli pracę. Nawrotowi protestu skutecznie zapobieżono poprzez działanie władz, które zdecydowały o wywiezieniu 50 osób uznanych za inspiratorów i aktywistów oporu.

26 maja więźniowie podobozów 4 i 5 nie wyszli do pracy. Powodem ich protestu były zabójstwa więźniów przez strażników obozowych. 24.05.1953r. zabito dwóch więźniów, jednego raniono. Powodem była drobna niesubordynacja. Kolejnego dnia, 25.05.1953r. rannych zostało siedmiu więźniów. St. szer. Diatłow otworzył ogień maszynowy do więźniów znajdujących się w strefie mieszkalnej 5 podobozu bez uzasadnienia. Według niego powodem do strzałów były rozmowy prowadzone przez więźniów i więźniarki z sąsiednich podobozów.

28 maja do strajku przyłączył się podobóz nr 6, kobiecy.

1 czerwca zastrajkowali więźniowie podobozu 1. Pracujący odmówili powrotu do strefy mieszkalnej, inna zmiana odmówiła przystąpienia do pracy.

4 czerwca, jako ostatni dołączyli do protestu więźniowie katorżnicy z podobozu 3. W tym przypadku doszło do starć. Więźniowie funkcyjni mieli pobić lub zabić innych więźniów w baraku więziennym podobozu. Część uwięzionych ruszyła na pomoc, wywarzając drzwi cel i uwalniając 24 aresztantów. Więźniowie przebywający w strefie mieszkalnej, dowiedziawszy się o zajściach, połamali parkan i ogrodzenie z drutu. Pełnomocnik operacyjny Woroncow miał zostać wzięty na zakładnika. Pod naporem więźniów strażnicy rzucili się do ucieczki, spośród nich dziewięć osób zostało rannych od cegieł i kamieni. Do buntu przyłączyło się około 500 łagierników. Mieli oni żądać wydania więźniów funkcyjnych i donosicieli. Wówczas dowódca dywizjonu ochrony mjr Połostianoj wydał rozkaz użycia broni. Rozkaz przerwania ognia wydał gen. Siemienow, naczelnik lub zastępca naczelnika obozu. Zabitych zostało 4 więźniów, rannych – 14, zaś 2 z nich zmarło.

Więźniowie domagali się rozmów z przedstawicielami władz centralnych. Cel został osiągnięty 05.06.1953r. Przybyła do Norylska komisja przedstawicieli władz z Moskwy składała się przewodniczącego płk. Michaiła Kuzniecowa oraz członków gen. A. Sirotkina, płk. A. Kisielewa, płk. G. Gromowa, płk. F. Tiepłowa, płk. W. Michajłowa, ppłk. W. Krajuchina, mjr. A. Bogdanowa i prokuratora A. Wawiłowa.

Rozmowy trwały od kilkudziesięciu minut do kilku godzin. Komisja przedstawiła ulgi dla łagierników przewidziane przez kierownictwo MWD. M.in. starania więźniów doprowadziły do zwolnienia naczelnika Gorłagu Semenowa i zastąpienie go Wasilijem Cariewem. W wielu przypadkach zaśniali się brakiem kompetencji i deklarowali przekazanie problematycznych kwestii do Moskwy. W przypadku podobozu 1 nie wznowiono dalszych rozmów pomimo zapowiedzi. Z kolei w podobozie 3 przedstawiciele komitetu ze strony władz nie okazali więźniom swoich pełnomocnictw z organów centralnych, wobec czego komitet strajkujących odszedł od rozmów. Komisji udało się przekonać do powrotu do pracy więźniów podobozów 4, 5 i 6.

Pacyfikacje rozpoczęte 12.06.1953r. miały mniej krwawy przebieg niż w przypadku obozów w Workucie. Często polegały na siłowym podziale na grupy więźniów, wyprowadzeniu za obóz i

aresztowaniach. Do walk doszło w podoboże nr 5 gdzie żołnierze otworzyli ogień. Pacyfikujący podobóz żołnierze mieli dobijać rannych. Podczas działań zginęło 11 więźniów, z 14 ciężko rannych 12 zmarło w nieodległym czasie. Kolejnych 22 więźniów zostało rannych.

Pacyfikacja podobozu 3 miała najbardziej dramatyczny przebieg i została przeprowadzona jako ostatnia. W nocy z 3 na 4 sierpnia podobóz został okrążony przez trzy pierścienie żołnierzy. Wcześniej trwały przygotowania w postaci przeprowadzania od 30 lipca szczegółowego rozpoznania, przegrupowania oddziałów wojska, przygotowania stanowisk do broni ciężkiej, jak i namiotów najpewniej służących jako punkty dowodzenia, rozłożenia okablowania, wykonania 20-metrowej luki w ogrodzeniu. Strajkujący zdecydowali o niestawianiu oporu w przypadku działań siłowych ze strony władz. Nie zdecydowali się jednak na opuszczenie obozu tak jak im nakazywano przez głośniki, zgrupowali się w strategicznych punktach. W obrębie podobozu pojawili się żołnierze na siedmiu ciężarówkach, za nimi kolejni i rozpoczęli ostrzał z broni maszynowej, przez ok. 4 godziny. Udział po stronie władz brali również więźniowie funkcyjni i nadzorcy. Dane o zamordowanych znacząco różnią się między źródłami. Oficjalnie podano, że zginęło 57 więźniów, 98 zostało rannych. Według strajkujących zginęło od 79 do 180 więźniów, kilkaset, jak szacowano 280, zostało rannych. Więźniów filtrowano w tundrze. Aresztowanych katorżników przeniesiono do więzienia.

W obozie kobiecym nr 6 w dniu 7 lipca wbrew apelom z głośników kobiety utworzyły żywy pierścień z czterech rzędów wokół trzech baraków i tak zgrupowane krzyczały i gwizdały przez 5 godzin. Zostały spacyfikowane wodą o ciśnieniu 8 atmosfer, po czym były rozdzielane przez strażników i wyprowadzane w tundrę. Tam w grupach po 100 osób przechodziły filtrację. Aresztowano 1000 kobiet. Pozostałym więźniarkom pozwolono przejść do strefy zamieszkania.

W Obozie Specjalnym nr 2 zastrajkowało 16 tys. więźniów. Według danych MWD aresztowano 2920 protestujących, 45 oskarżono o organizację strajków, 365 miało być przeniesionych na reżim więzienny, 1500 przeniesiono na Kołymę do Bierłagu, a 1010 umieszczono w dwóch nowo sformowanych podobozach Gorłagu.

Oprócz wymienionych w listach osób znane są nieliczne nazwiska obywateli polskich biorących udział w strajkach obozów norylskich: Marian Dobrowolski, Marian Dowgiałło, Antoni Marcinkiewicz, Stanisław Mogielnicki.

Uchta

Nie ustalono informacji o buncie w obozach Uchty w 1953r.

Opisy przebiegu buntu więźniów można znaleźć w literaturze, między innymi w książce Aleksandra Solżenicyna „*Archipelag Gulag 1919-1956*”. Jedną z takich publikacji jest też książka Ośrodka Karta „*Bunty w łagrach- Relacje polskich więźniów Gulagu*”. Bardzo istotnym opracowaniem jest książka „*The History of Stalin's Gulag*”, w tomie 6 zawierająca liczne dokumenty sowieckie, dotyczące przebiegu buntów w roku 1953, wydana staraniami Instytutu Hoovera w USA. Znaleźć można także prace G Hryciuka, „*Bunty i strajki w radzieckich obozach specjalnych w latach 1953-1954 – Norylsk, Workuta, Kengir*” we „Wrocławskie Studia Wschodnie”.

Stąd też nie uznano za konieczne ponawianie w niniejszej decyzji ich opisów. Został on także przedstawiony w licznych zeznaniach przesłuchanych w niniejszym śledztwie jego uczestników lub bezpośrednich świadków.

Zwolnienia i powrót wcześniej deportowanych obywateli polskich odbywał się niejako dwustopniowo. Mianowicie po stłumieniu strajków osadzonych przewożono do innych obozów, ale i następowało łagodzenie rygorów uwięzienia. Przypominało ono wówczas systemy półwolnościowe, czy wolnościowe, zawsze z obowiązkiem meldowania się w siedzibie NKWD, w określonych przedziałach czasu lub z zakazem opuszczania danej miejscowości.

W pierwszej fazie tego procesu następowało tzw. przesunięcie do kadr przemysłu, czyli dalsze przymusowe zatrudnienie w danym zakładzie pracy, ale w warunkach wolnościowych. Zaznaczyć należy, iż Polacy często stawali się specjalistami w danej dziedzinie, a nadto jako osoby wykształcone i znajdujące się na wyższym poziomie rozwoju społeczno - kulturowego i technologicznego, niż ludność miejscowa Związku Radzieckiego, byli w znacznym stopniu niezbędni i trudni do zastąpienia dla zacofanego społeczeństwa i zacofanej gospodarki ZSRR. Stąd zakład pracy często uzależnił wydanie dokumentu podróznego dopiero od uzyskania zastępstwa na dane stanowisko, co w systemie sowieckim, cechującym się istotnymi brakami wykształconej kadry, było zadaniem niemal niemożliwym. Często też „zwolnienia” miały charakter iluzoryczny. Po pierwsze osadzeni nie posiadali żadnych dokumentów pozwalających im na powrót do kraju, po drugie środków finansowych.

Dopiero po tym etapie, trwającym z reguły od kilkunastu miesięcy do nawet kilku lat, następowało wydanie rzeczywistej zgody na wyjazd do wskazanego punktu repatriacji, w określonym czasie, a nierzadko także wyznaczoną trasą.

Zwolnienia z obozów (z zachowaniem części rygorów jak np. przymusowe osiedlenie w danym miejscu, obowiązki meldowania się na Milicji, zakaz opuszczania danego obszaru bez zezwolenia) następowały głównie w latach 1953-1954, zaś same powroty do Polski, w różnym okresie czasu, głównie w latach 1955-1956 (ale i później).

Od wspomnianych zdarzeń reżim łagrów ulegał stopniowemu łagodzeniu, podobnie jak cały reżim systemu komunistycznego. W krótkim czasie do 1954r. bisko połowa więźniów politycznych została zwolniona, zaś po 1954r. liczba ich spadła 2,5 –krotnie.

Pomimo, iż większość Polaków powróciła do kraju marionetkowe władze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej dopiero w dniu 25.03.1957r. zawarły z rządem ZSRR umowę repatriacyjną.

Przeprowadzone czynności w wysokim stopniu uprawdopodobniły fakt zaistnienia czynów zabronionych, będących zbrodniami komunistycznymi, w postaci poważnych represji z przyczyn motywowanych politycznie, popełnionych przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa publicznego państwa komunistycznego, jakim było ZSRR. Obywatele polscy byli represjonowani jako członkowie Armii Krajowej, stanowiącej część Sił Zbrojnych Polski, działającej legalnie i podporządkowanej polskiemu rządowi. Członkowie Armii Krajowej byli traktowani jako przeciwnicy sowietyzacji Polski, byli „wrogami ludu”, których należało zwalczać za pomocą dostępnych metod, legalnych i nielegalnych. Typowym zarzutem jaki stosowano wobec nich przez szereg lat, była rzekoma współpraca z okupantem niemieckim, za którą okupant radziecki, jak i podporządkowane mu marionetkowe, polskie organa komunistyczne, traktowały w zasadzie wszelkie poczynania Armii Krajowej, a zwłaszcza te, które były walką o niepodległość i suwerenność powojennej Polski. W zakresie takiej działalności wystarczyło choćby podejrzenie, niczym niepotwierdzone, aby skazywać ludzi na kilkudziesięcioletnią katorgę. Kwestia posiadania czy braku dowodów nie miały istotnego znaczenia. Drugim „tradycyjnym” zarzutem była tzw. działalność kontrrewolucyjna (o czym jeszcze poniżej), czyli wszelkie formy przeciwstawiania się swoją działalnością lub choćby postawą, władzy radzieckiej i jej poczynaniom.

Jednakże często aresztowano i deportowano także osoby niezwiązane z działalnością niepodległościową. Takimi przykładami było opowiadanie dowcipów o Stalinie, czy krytykowanie narzędzi wyprodukowanych przez ZSRR, za które można było otrzymać 10 letnie zesłanie do łagru. Wiadomym jest, iż społeczeństwo radzieckie było zniewolone także mentalnie (czego efekty widoczne są nawet obecnie), więc wszelkie objawy innych zachowań spotykały się z surowymi, zbrodniczymi represjami władz tego państwa.

Formalną podstawą prawną do działań organów bezpieczeństwa ZSRR wobec obywateli polskich stanowiło porozumienie z dnia 26.07.1944r. pomiędzy Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem ZSRR, w sprawie stosunków pomiędzy radzieckim wodzem naczelnym a polską administracją, podpisane przez Edwarda Osóbkę- Morawskiego i Wiaczesława Mołotowa. W porozumieniu tym PKWN zrzekł się polskiej jurysdykcji wobec polskich obywateli (w tym cywilów) na rzecz władz państwa obcego i to w dodatku wojskowych. Artykuł 7 tego porozumienia przekazywał całą jurysdykcję Radzieckiemu Naczelnemu Wodzowi, w „strefie operacji wojennych” co było interpretowane zupełnie dowolnie przez stronę sowiecką. Stanowi to jaskrawy przykład braku rzeczywistego zainteresowania ochroną obywateli polskich, przez organ mniający się wówczas legalną władzą Polski oraz całkowitego podporządkowania władzom sowieckim i marionetkowego charakteru tego tworu.

Ponadto opierano się na sowieckim ustawodawstwie karnym, w szczególności określającym przestępstwa kontrrewolucyjne art. 58 kodeksu karnego. Zawierał on aż 14 paragrafów i penalizował w sposób niezwykle szeroki i nieprecyzyjny przestępstwa „wrogów ludu”, takie jak:

- zdrada ZSRR,
- zorganizowanie powstania zbrojnego, próba przejęcia władzy nad częścią terytorium,
- udzielanie pomocy wrogom ZSRR,
- udzielanie pomocy międzynarodowej burżuazji,
- skłanianie obcego mocarstwa do wypowiedzenia wojny ZSRR,
- szpiegostwo,
- działanie na szkodę przemysłu, transportu, handlu, obiegu pieniężnego i spółdzielczości, terror,
- dywersja,
- działalność propagandowa wymierzona przeciwko ZSRR,
- rozróżnienie działalności indywidualnej od zorganizowanej (uzupełnienie do pozostałych paragrafów),
- niedoniesienie o popełnieniu przestępstwa,
- służba w oddziałach carskich,
- sabotaż (ekonomiczna kontrrewolucja).

Takie uregulowanie pozwalało niemal w sposób całkowicie arbitralny uznawać dowolne zachowania ludzkie za przestępstwa. Dodatkowo oskarżano osoby z tego artykułu, za czyny, w czasie których kodeks ten ich nie obowiązywał (czyny popełnione przed włączeniem wschodnich terenów II RP do ZSRR). Podkreślić należy, iż przytłaczająca większość z deportowanych nie popełniła żadnego przestępstwa.

Odpowiedzialność za zbrodnie popełnione przeciwko Polakom, w latach 1939-1953 ponoszą w pierwszej kolejności członkowie Biura Politycznego Wszechzwiązkowej Partii Komunistycznej

(bolszewików) - WKP(b), późniejszej Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego –KPZR (w latach 1953 – 1966 Prezydium KPZR), z Józefem Stalinem na czele, dalej członkowie Państwowego Komitetu Obrony (PKO), a także Ludowi Komisarze (ministrowie) poszczególnych pionów administracji, w tym zwłaszcza NKWD (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych), NKGB (Ludowy Komisariat Bezpieczeństwa Publicznego) oraz Smiersza (Kontrwywiad Wojskowy, przy Ludowym Komisariacie Obrony).

Organem określającym kierunki, metody i cele polityki sowieckiej było Biuro Polityczne, a w jego ramach decydującą rolę odegrał Józef Stalin. W jego skład wchodził stali członkowie: Stalin, Wiaczesław Mołotow, Łazar Kaganowicz, Michaił Kalinin, Nikita Chruszczow, Anastas Mikojan, Klimient Woroszyłow, Andriej Żdanow i Andriej Andriejew. Ponadto Biuro posiadało 5 kandydatów bez prawa głosu, z których wymienić należy Ławrientija Berię i Georgija Malenkowa.

Ponadto w czasie wojny cele i działania związane z szeroko pojętymi kwestiami wojny określał Państwowy Komitet Obrony. W skład PKO wchodził Stalin (jako przewodniczący), Mołotow (zastępca przewodniczącego), Woroszyłow, Malenkow, a następnie Bułganin, Wozniesiński, Kaganowicz i Mikojan.

To właśnie PKO wydało w dniu 31.07.1944r. rozkaz w sprawie Polski nakazujący „oczyszczenie tyłów Armii Czerwonej z różnych grup reprezentujących emigracyjny rząd oraz siły zbrojne tzw. Armii Krajowej [...] oraz zatrzymanie ich”. Zadanie powierzono Smiersz i NKWD.

Sprawcy kierowniczy zbrodni aktualnie nie żyją, co nie wymaga dowodu. Zmarli: Józef Stalin w dniu 05.03.1953r.; Wiaczesław Mołotow w dniu 08.11.1986r.; Klimient Woroszyłow w dniu 02.12.1969r.; Gieorgij Malenkow w dniu 14.01.1988r.; Nikołaj Bułganin w dniu 24.02.1975r.; Nikołaj Wozniesiński w 1950r.; Łazar Kaganowicz w dniu 25.07.1991r.; Anastas Mikojan w dniu 21.10.1978r.; Michaił Kalinin w dniu 03.06.1946r.; Nikita Chruszczow w dniu 11.09.1971r.; Andriej Żdanow w dniu 31.08.1948r.; Andriej Andriejew w 1971r.; Ławrientij Beria w dniu 23.12.1953r.

W niniejszej decyzji odstąpiono od opisanie dokładnej struktury organizacyjnej poszczególnych organów bezpieczeństwa ZSRR. Wynika to z faktu, iż w zasadzie jest ona dziś dość dobrze poznana, a wiedza o niej dostępna powszechnie, w literaturze tematu. Ponadto struktura ta wielokrotnie się zmieniała i różniła się w zależności od danego organu. Nie jest ona także znacząco istotna dla czynu przestępczego, stanowiącego przedmiot śledztwa Oddziałowej Komisji.

Najbardziej rozbudowaną strukturę miało NKWD. Oprócz podstawowych struktur złożonych z funkcjonariuszy poszczególnych wydziałów, posługiwało się ono zarówno Wojskami Wewnętrznymi NKWD i Ochrony Tyłów NKWD (na ich czele stał wówczas generał Iwan Gorbatiuk), Wojskami Konwojowymi (Michaił Kriwienko), jak i Wojskami Pogranicznymi. Na czele NKWD stał Ławrientij Beria (zastępca Iwan Sierow - zm. 01.07.1990r., jego zastępca Aleksander Wadis - zm. 1968r.).

Na czele NKGB stał Wsiewołod Mierkułow- zm. 23.12.1953r. (zastępca Bogdan Kobiłow - zm. 23.12.1953r.), zaś na czele Smiersza Wiktor Abakumow- zm. 24.12.1954r. (zastępca Nikołaj Seliwanowski - zm. 02.06.1997r.).

To te organa wprowadzały w czyn określone, przez polityczne gremia kierownicze, działania i ponoszą odpowiedzialność za swoje działania.

Po śmierci Stalina doszło do wewnętrznej walki o władzę i ścierania się poszczególnych osób i stojących za nimi frakcji. Wykorzystano do tego aparat państwowy, w szczególności resorty bezpieczeństwa i siłowy, z tym, iż w nich samych także następowało przejmowanie władzy (np.

likwidacja Berii, Mierkułowa, Kabułowa, Abakunowa). O zajęciu danej pozycji politycznej, czy urzędowej decydowało nie zwycięstwo w wyborach, zwycięstwo na argumenty, czy powołanie przez uprawniony organ, a szybsze czy skuteczniejsze zlecenie zabójstwa przeciwnika politycznego albo jego uwięzienie, skompromitowanie co i było stałą specyfiką funkcjonowania tego państwa. Następowaly zmiany personalne, kadrowe, od szczytów władzy i najważniejszych organów partyjnych i państwowych, po niższe szczeble, które zakończyły się ok. 1955-1956r.

Jak wiadomo Stalina zastąpił, do ok. września 1953r. Malenkov. Za zmarłego w 1946r. Kalinina członkiem Polibiura do 1953-1954r. został Nikołaj Michajłowicz Szvernink (zm. 24.12.1970r.), zaś miejsce Andrieja Żdanowa (po kilku poprzednikach) od 16.10.1952r. do 05.03.1953r. zajmował Wasilij Michajłowicz (zm. 03.10.1978r.). Na stanowisku szefa NKWD Bierię zastąpił Siergiej Nikiforowicz Krugłow (zm. 06.07.1977r.). W okresie od 09.08.1952r. do 05.03.1953r. ministrem bezpieczeństwa państwowego ZSRR (NKGB), w miejsce Abakunowa był Siemion Dienisowicz Ignatjew (zm. 27.11.1983r.). Dodać należy, iż w 1953r., po śmierci Stalina NKGB zostało zlikwidowane poprzez wchłonięcie w struktury Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (NKWD) i znalazło się pod kontrolą Berii, a następnie Krugłowa.

Bunty i protesty, które miały miejsce po śmierci Stalina wynikały z warunków stworzonych w łagrach przez władze centralne i utrzymywanych przez władze lokalne. Za ich krwawe stłumienie odpowiadają zarówno członkowie Biura Politycznego KPZR, kierownictwa NKWD, dowództwa Armii Radzieckiej, władze Gułagu, ale należy także zasadnie założyć, iż również członkowie wskazanej komisji wyznaczonej do rozmów z więźniami, która zapewne raportowała sytuację i rekomendowała podjęcie określonych środków. Niewątpliwie w tym ostatnim udział miały także władze poszczególnych obozów, najbardziej zainteresowane opanowaniem sytuacji. W systemie władzy, w tym mechanizmie brały także udział władze lokalne, jak i lokalni dowódcy pododdziałów, bezpośrednio wykonujący polecenia stłumienia siłowego buntów lub protestów, a także szeregowi funkcjonariusze, którzy używając broni palnej strzelali do bezbronných ludzi.

Członkami wspomnianej komisji byli:

Iwan Iwanowicz Maslennikow ur. 1900r., radziecki generał armii, dowódca wyższych związków operacyjnych Armii Czerwonej, długoletni funkcjonariusz radzieckich organów bezpieczeństwa, następnie zastępca ministra spraw wewnętrznych ZSRR, deputowany do Rady Najwyższej ZSRR. Od maja 1952r. do 12.03.1953r. był członkiem kolegium MWD. Następnie 12.03.1953r. objął stanowisko zastępcy ministra spraw wewnętrznych, które sprawował do swojej śmierci. W dniu 16.04.1954r., w obliczu zmian personalnych i rozliczania ekipy Berii po śmierci Józefa Stalina, popełnił samobójstwo w Moskwie.

Roman Andriejewicz Rudenko, ur. 1907r., w latach 1953–1981 prokurator generalny ZSRR, oskarżyciel w pokazowym procesie szesnastu przywódców Polski Podziemnej. Zmarł 23.01.1981r. w Moskwie.

Afanazy Wawiłow s. Piotra, ur. 1902r., był zastępcą prokuratora generalnego ZSRR i jednocześnie w latach 1950-1954 naczelnym prokuratorem wojskowym. W 1954r. został wydany ze służby, a następnie zdegradowany.

Nikołaj Michajłowicz Piegow, ur. 1905r. Od 15.03.1953r. do 15.07.1956r. sekretarz Prezydium Rady Najwyższej ZSRR. Zmarł 19.04.1991r.

Iwan Iljicz Dołgich, ur. 1904r., w okresie 31.01.1951r. do 05.10.1954r., szef Głównego Zarządu Poprawczych Obozów i Kolonii Pracy -Gułagu MSW ZSRR, zmarł 01.10.1961r.

Nikita Siergiejewicz Chruszczow, ur. 1894r., późniejszy I sekretarz KPZR i przywódca ZSRR, zmarł 11 września 1971r. w Moskwie.

Andrzej Dierewianko, s. Afanazego, ur. 15.08.1903r., zm. 1976r., generał-major. W okresie 15.12.1951r. -16.06.1953r. naczelnik Worskuckiego Poprawczego Obozu Pracy, Główny Zarząd Obozów Wydobycia Metali, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych; w okresie 16.06.1953r. - 08.02.1954r. naczelnik Obozu Rzecznego, Główny Zarząd Więzienny, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych; zwolniony ze służby w 1954r.

Pomimo podjęcia szeregu czynności śledczych nie zdołano wytypować sprawców bezpośrednich opisanych czynów zabronionych. Przesłuchani świadkowie wskazywali niektórych funkcjonariuszy podając ich stopień, funkcję i nazwisko, jednakże bliższe zidentyfikowanie tych osób nie było możliwe. W sprawie nie zgromadzono wystarczających dowodów na sprawstwo konkretnej osoby, a istniejące dowody nie pozwalają na poczynienie ustaleń w tym przedmiocie. Czynności śledztwa nie doprowadziły zatem do ustalenia sprawców czynów. Wynika to głównie z braku dostępu do archiwów Federacji Rosyjskiej, świadomie odmawiającej takiej zgody.

W przypadku uzyskania nowych, istotnych faktów lub dowodów, śledztwo to zostanie z urzędu podjęte na nowo.

W decyzji przyjęto współczesną kwalifikację prawną czynów stanowiących przedmiot postępowania. Wskazać bowiem należy, że przepisy prawa wymagają, w przypadku czasowej kolizji ustaw, stosowania ustawy względniejszej dla sprawcy. Bez ustalenia, a nawet bez przesłuchania sprawców jednoznaczne stwierdzenie, co do tego, która z ustaw jest względniejsza dla konkretnej osoby, jest znacznie utrudnione. Przyjmuje się natomiast w dyrektywach intertemporalnych ogólne założenie, iż należy stosować ustawę nową i tak uczyniono w niniejszej decyzji. Przyjęta kwalifikacja prawna uzasadniona jest ustalonymi okolicznościami czynu i oparta na orzecznictwie sądowym w zakresie tzw. zbrodni stalinowskich, a także generalnej zasadzie stosowania ustawy nowej.

Mając na uwadze wszystkie powyższe ustalenia postanowiłem jak w sentencji.

Prokurator
Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu
w Szczecinie

Marek Rabiega
Naczelnik

Pouczenie:

w załączeniu

Zarządzenie:

1. Stosownie do art. 100 § 4 kpk w zw. z art. 106 kpk, art. 131§2 kpk, art. 306 § 1a kpk odpis postanowienia doręczyć:

- Elżbiecie Buca- adres w aktach z pouczeniami,
- ogłosić na stronie internetowej IPN-u z pouczeniami,

2. odnotować w urzędzeniach ewidencyjnych.